

KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

BUDAPEST

1965

3-4

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest VI, Gorkij fasor, 46-48

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI
T Á J É K O Z T A T Ó

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Szerkesztő: HAZSLINSZKY TAMÁS

Szerkesztőbizottság:

Dr. DÉNES GYÖRGY /felelős szerkesztő/, FROJIMOVICS PÉTER, PÁSZTHORY VALTER,
SÁRVÁRY ISTVÁN, SCHÖNVISZKY LÁSZLÓ /technikai szerkesztő/.
Felelős kiadó: Dr. HEGEDŰS GYULA

A kiadvány sokszorosítását a Nehézipari Minisztérium Tájékoztatási Osztálya, a Minisztertanács engedélye alapján M-989/1962-Ba/16.szám alatt engedélyezte.

Készült a Nehézipari Minisztérium Házinyomdájában 1000 példányban.

DR. DARNAY (DORNYAY) BÉLA

(1887 - 1965)

Széles látókörű tudós, kiváló turista-utikalauz író és a hazai barlangügy lelkes munkása távozott el személyében. Szakképzettsége is hivatottá tette arra, hogy a barlangokkal foglalkozók: föld- és őslénytanból, mint főtárgyból, ásványtan és állattanból, mint melléktárgyakból tette le bölcsészettudományi szigorlatait. Bakony c. utikalaizában sorra bemutatja a hegység barlangjait: a Csikvárágya-, a cuhavölgyi Kőpince, a mecsekhegyi Kőlik, a Kőpajta, az urkúti Macskalik, a Magashegyi-kőlikak, a Mánchegyi-sziklaodu, az Odvaskő, a kőrishegyi és csengőhegyi Ördöglik, a hajszabarnai és prédikálószekei Pénzluk, a padragi Pokollik, a Remetelik, a Szentgáli- és a Zsivány-barlang leírása értékes részei a künő kalauznak. Anál is inkább, mert nemcsak a méreteket /hosszuság, mélység/ közli, hanem a geológiai és ősrégészeti vonatkozásokat is rövid, tömör fogalmazásban ismerteti. A Balaton és környéke c. utikönyvben a harmincas évek elején felfedezett Cserszegtomaji-kutbarlangon és a balatonfüredi Lóczy-barlangon kívül a Szobakü-barlangot, a Kükamarát, a híres Tapolcai-tavasbarlangot, továbbá a diási, kovácshegyi, rezi és vállusi Vadlánlikakat mutatja be. A szakszerű geológiai leírások mellett nem mulasztja el a Szobakü névetimológiáját sem: «Szobakü neve nem a mai értelemben vett «szobá»-ra vonatkozik, hanem alakjánál fogva is inkább a szoba régi jelentése: a kemencére. Vagyis a Szobakü és másutt a Peskő azonos fogalmak!» A Kovácshegyről elmondja, hogy a hatalmas bazaltsziklák között hosszú és mély árokszerű sziklaútcák vannak. Ezek egyikében van a Kükamara nevű barlang. «A sziklaország másik bényűdjébe bocsátkozva, barlangot találunk, benne emberkézre /?/valló kötüzhely, kőágy és kőasztal stb. is van. A néphit szerint egy szerencsétlen, elbujdosott leány tengette volna egykor itt az életét. Ezért ma is Vadlánlik /vagyis vadleány-barlang/ a neve.» /Balaton és környéke utikönyv./ A szerző künő rajzoló: a Tapolcai-tavasbarlang és a diási Vadlánlik képe is az ő műve a kalauzban. - Társulatunk megalakulásakor kedves levélben ajánlotta fel segítségét. Nem sokkal halála előtt a Toldy Gimnázium ifjú barlangkutatóinak adott szakszerű tájékoztatást a Cserszegtomaji-kutbarlangról, felajánlva helyszíni segítségét is. - Darnay Béla Keszthely szülőtte. Hosszu és változatos életpálya után mint a keszthelyi Balaton Múzeum igazgatója vonult nyugalomba. Keszthelyen is temették el, családi sírboltjában, a közelmúltban, 78 éves korában bekövetkezett halálakor.

Dr. Pápa Miklós

EMLEKEZÉS DR. DARNAY (DORNYAY) BÉLÁRA

Kisdiák korom óta ismertem «Béla Bácsit», a város lakói által szeretve tisztelt muzeumi igazgatót; a kitűnő geológust és néprajzkutatót. Ő tanított bennünket a környék, a «Keszthelyi Riviéra» rajongó szeretetére; az emlékek, ritkaságok megbecsülésére. Ő oltotta bennünk a romantikus kutatásvágyat, amely immár végigkísér bennünket egész életünkön. Fáradhatatlan, rendkívül színes elbeszélő volt. Mesélt, megkövült csigákat kézben tartva, a félelmetes geológiai átalakulásokról, vulkánokról, fortyogó gejzirekről. Rendkívüli fantáziája volt. Azt hiszem, ez volt eredményes kutatásainak fő titka. Ahogyan beszélt, maga előtt látta s elénk varázsolta az őskori természetet, a barlangokban élő majomszerű ősembert, a páncélba öltözött római katonákat, a barbárok lovasrohamaát; s az archeológiai ásatások bizonyították, képzelete nem sokat tévedett. Legfeljebb színesebbé, vonzóbbá tette a múltat.

Rengeteget jártunk annakidején a múzeumba; hordtunk Fenékpusztán kiásott római érméket, cseréptöredékeket, csontokat. Gyakran semmitérő, ócska szemetet is. Soha nem zavart el azért bennünket. Ha vittünk tenyérnyi rossz cserepet, megmutatta az ép urnákat, égetett edényeket. Hosszan, szeretettel magyarázott, végigsimította a régi edényeket, fegyvereket, s lelke már a múltban járt.

Ilyenek a gyermekkori élmények. Nagyon sokára talákoztunk újra. Néhány héttel, majd néhány nappal a halála előtt. Megindító volt a hősies erőfeszítés, a távozását érző ember kapkodó, kétségbeesett igyekezete, hogy emlékezetéből mindent átmentsen a jelennek. Én a Keszthelyi-hegység barlangjairól faggattam. Nagyon örült, hogy népes kutatócsoportomat érdeklí az a téma. Elmondta feltételezéseit, amelyek azóta sorra beigazolódtak. Rendkívül hasznos tanácsokkal látott el, szívesen segített, várta a kutatómunka megkezdését. Megigért, hogy elkísér az ősi geológiai jelenségek, hévízfeltörések színhelyére.

Erre már nem kerülhetett sor. - Béla Bácsit, a geológia, a Keszthelyi-hegység szerelme eltávozott közülünk, de az Ő utmutatásai alapján egy nagy, eddig 700 méteres hévízes barlangot tártunk fel, amelyet most szeretnénk elnevezni róla, az erre legérdemesebb emberről: dr. Darnay (Dornay) Béláról.

Mikus Gyula

DR. DARNAY (DORNYAY) BÉLA KARSZT- ÉS BARLANGI VONATKOZÁSÚ IRODALMI MUNKÁSSÁGA

Összeállította: dr. Bertalan Károly.

- 1) A Bakonyban. = Turistaság és Alpinizmus, 9.évf.8.sz. p.163-177. Bp.1919.
- 2) Tata-Tóváros hőforrásai és közgazdasági jövőjük. Tata, 1925. 75 p.
- 3) Bakony Bp. Turist. és Alp. 1927. 422 p.
- 4) Cseppkőbarlang egy gimnázium udvarán. = Ifjúság és Élet, 2. évf.12.sz.p.179-183, 2 ábra, 3 fénykép. Bp. 1927.
- 5) A gyenesdiási Szent János-forrás. = Balaton, 21. évf. 11.sz. p. 122-123. Bp. 1928.
- 6) Balaton és környéke részletes kalauza. Bp. Turist. és Alp. 1934. 426 p.
- 7) A bánhidai Szelimlyukról. = Ifjúság és Élet, 10. évf. 6.sz. p.89-93, 5 ábra. Bp. 1934.
- 8) A Balaton-Bakony klasszikus turistautjának tervezete. = Balaton, 30. évf.5.sz.p.35. Bp. 1937.
- 9) A gyenesdiási «Vadlánlik» dombról. = Ifjúság és Élet, 15. évf. 10.sz. p. 109-110, 1 kép. Bp. 1940.
- 10) Ásatás a tihanyi Barátlakások közt 1942-ben. = Balatoni Szemle, 1. évf. 6-7.sz. p.212-218, 3 kép. Bp. 1942.

- 11/ Az «Őshévíz» hidrotermális működésének nyomai Keszthely környékén. = Dunántúli Tudományos Gyűjtemény, 1. köt. p. 31-34. Pécs, 1947.
- 12/ A Keszthelyi hegység hidrotermális jelenségei. = Földrajzi Értesítő, 3.évf.4.füz.p. 665-672. Bp. 1954.
- 13/ Bakony. Utikalauz. Bp. Sport Lap- és Könyvkiadó, 1955. 159 p. 9 tábla.
- 14/ Balatonfelvidék. Utikalauz. Bp. Sport Lap- és Könyvk. 1955. 181. p. 10 t. /Zákonyi Ferencsel/
- 15/ Csesznek és Zirc. Bp. Veszprémi M.T. Idegenforg.Hiv. 1957. 139 p. /Lipták Gáborral/
- 16/ A Kovácshegy bazalt-csodái. = Természetjárás, 4.évf. 2.sz.p. 9. Bp. 1958.
- 17/ Ásatásaim a Rezi «Sikaliktyá»-ban 1956-ban és 1961-ben. /Kézirat 4 tábla tusrajzzal és 2 fényképpel a veszprémi Bakonyi Muzeumban./
- 18/ A balatonfüredi barlang felfedezése /1882/ és első leírása 1883-ból. = Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1959. dec. hó, p. 46-48.

KÖZGYÜLÉSÜNK

1965. március 14-én tartottuk a Társulat közgyűlését. Dr. Bogsch László egyetemi tanár, a Társulat elnöke nyitotta meg a közgyűlést /elnöki megnyitó beszédét lapunk más helyén közöljük/ és az alapszabályok szerint határozatképesnek nyilvánította.

Üdvözölte dr. Hegedüs Gyulát, főhatóságunk képviselőjét, valamint Forgács Gézát a Természetbarát Szövetség alelnökét. Bejelentette, hogy betegsége miatt kimentette magát dr. Szabó Pál Zoltán társelnökünk, majd Papp Ferenc dr. szakosztályi elnök és Balázs Dénes dr. szervező titkár külföldi tanulmányi útjáról írt levelet és jókívánságait ismertette.

Dr. Dénes György tartotta meg ezután főtitkári beszámolóját /lapunk más helyén közöljük/. Az elnök köszönetét fejezte ki, majd ismertette az Érem és Oklevél Bizottság javaslatát, hogy a Társulat az idén Herman Ottó oklevelet adományozzon a Szabó József Geológiai Technikum Barlangkutató Csoportja számára önfeláldozó és sokrétű munkájukért. A közgyűlés a Bizottság javaslatát - melyhez a Vezetőség és Választmány már előzőleg hozzájárult - elfogadta és határozattá emelte. Az Elnök az oklevelet jókívánságainak nyilvánítása mellett átadta a csoport vezetőjének. Érem és más oklevél kiadására az idén nem került sor.

A napirend következő pontjaként Szilvássy Gyula gazdasági titkár ismertette részletes és gondos jelentését, amelyet a Közgyűlés elfogadott /lapunk más helyén részletesen ismertetjük/. Ezt követően a gazdasági titkár javaslatára a Közgyűlés Schönviszky László irányító önfeláldozó és fáradságot nem ismerő munkájáért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott meg.

Ezután Forgács Géza a MTSz alelnöke emelkedett szólásra. A szövetség nevében köszöntötte a Közgyűlést és biztosította a Társulatot a Szövetség egyre fokozódó támogatásáról. Felkérte a jelenlevőket, hogy a most megjelent «Természetbarát Híradó»-t folyamatosan lássák el barlangos cikkekkel és felajánlotta a Szövetség könyvtárában lévő barlangos szakkönyvek igénybevételét. Az együttműködés példaként említette a Pálvölgyi-barlang megnyitásával kapcsolatos Társulati javaslatok elfogadását, a tavaly októberben megrendezett térképkiállításon való részvételt, valamint azt, hogy a Szövetség 1965. évi zsebkönyvében dr. Dénes György cikke is megjelent.

Az elnöki köszönet után a Főtitkár ismételt köszönetet mondott a Pálvölgyi-barlang mellett rendelkezésre bocsátott öltözőért és kérte, hasson oda a MTSz elnöksége, hogy a szakosztályok tartsák szem előtt a barlangkutató csoportok anyagi gondjait.

Forgács válaszában megjegyezte, hogy a megyei szervek sem kapják meg az előírt fedezetet, pedig a MTSz a legnagyobb létszámú szövetség.

A beteg dr. Szathmáry Sándor helyett a Főtitkár ismertette a Számvizsgáló Bizottság jelentését, melyet a Közgyűlés köszönetnyilvánítás mellett elfogadott és a gazdasági titkárnak az 1964. évre a felmentést megadta.

Az előterjesztett határozat javaslatot, majd az alapszabálmódosítást - ennek ismertetése után - a Közgyűlés szintén elfogadta.

A közgyűlés második részében a bejelentések és hozzászólások hangzottak el:

Dr. Dénes György főtitkár* ismertette a terveket a magyar barlangkutatás 60 éves multjának, és a felújított villanyvilágítású Pálvölgyi-barlang megnyitásának megünneplésére. A megnyitás eltolódik, ezért a meghirdetett fotópályázat határideje is folyó hó 20-ig meghosszabbodik.

A veszprémi Barlangnapot június 3. vasárnapján rendezi meg, kéri minél nagyobb számban vegyenek részt tagjaink.

A IV. Barlangkutató Világkongresszus 1965. szeptember 12. és 18. között lesz Jugoszláviában. Felvilágosítást és jelentkezési lapot a Titkárságon lehet kapni.

Magyar Gábor barlangigazgató panaszt emel az Idegenforgalmi Hivatal ellen, hogy szakszerűtlenül kezeli a barlangot és őt kutató munkájában akadályozza. Több felszólaló hasonló adatokkal támogatja a felszólalást. Dénes főtitkár határozati javaslatot terjeszt elő: a Közgyűlés bizza meg a Vezetőséget, hogy 30 napon belül a Természetvédelmi Hivatallal együtt jusson megállapodásra a barlangok épségét biztosító legfontosabb kérdésekben /látogató csoportok létszáma stb/.

A Közgyűlés a javaslatot elfogadja.

Végül Bogsch elnök indítványára a Közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavaz a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének a Társulat elmúlt évi támogatásáért.

Ezzel az 1965. évi közgyűlés végetért.

Pászthory Valter

DR. BOGSCH LÁSZLÓ ELNÖKI MEGNYITÓ BESZÉDE

Mélyen Tisztelt Közgyűlés!

A tudomány rohamos fejlődése egyre világosabbá teszi, hogy egy-egy tudományos feladat megoldása, kidolgozása milyen nagyfokú összedolgozást igényel. Hány tudomány szak képviselőjének munkája szükséges ma már csaknem minden kérdésben ahhoz, hogy a megfelelő feleletet megkaphassuk. A komplexitás fokozott mértékben áll a barlangkutatásra, amelynek széles spektrumát már több alkalommal is hangoztattam Társulatunk különböző fórumain. Rész témák kidolgozása is már rendszerint munkaközösségek feladata lett. Nagyobb témák kidolgozásához kutatóintézetek együttes munkásságára van már szükség. Nagyobb tudománykörök összefogására, és a tudomány művelés további irányvonalának kitűzésére pedig rendszerint már csak nemzetközi szervezet vállalkozhat.

A nemzetközi szervezetek kisebb munkaértekezleteken, konferenciákon, időszakonként ismétlődő kongresszusokon vitatják meg a tudomány szakok fontosabb kérdéseit. A kongresszusok

munkája egyre fontosabbá válik, látogatottságuk mind nagyobb számúvá lesz, aminek megint sajnálatos következményeként kialakul az a helyzet, hogy egy-egy nagyobb kongresszus annyi tagozatra oszlik szét, hogy egységes munkáról, alapos, elmélyedő megbeszélésekről már egyáltalán nem lehet szó.

Néhány évvel ezelőtt a geofizikusok újabb módját találták ki a nemzetközi szintű együttműködésnek: meghirdették a geofizikai évet, amelyet aztán fél esztendővel még meg is toldotak.

Jelentős fordulópontot jelent a nemzetközi együttműködés történetében 1965. január 1. Ekkor indult meg a Nemzetközi Hidrológiai Dekád /IHD = International Hydrological Decade/, ami immár 10 évre tervezett együttműködést irányoz elő a hidrológiában, vagyis abban a tudományágban, amely valóban a legszorosabban kapcsolódik a barlangtanhoz, speleológiához. Az IHD-ben való részvételt közel 60 állam jelentette be már január 1. előtt, s nyilvánvaló, hogy további államok sora fog még jelentkezni a közös munkában való részvételre. A résztvevő államok az UNESCO tagjai, s az egész vízügyi évtized operatív irányításának és pénzügyi kihatásainak összehangolása a résztvevő államok között az UNESCO feladata lesz.

Az iparnak a második világháború után beköszöntött elképesztő föllendülése hihetetlen mértékben növelte meg egyrészt a vízfogyasztás mennyiségét, másrészt - igen sajnálatos módon - a folyóvizeknek egyes vidékeken már szinte tragikusnak nevezhető szennyezettségét. Talán nem érdektelen megemlíteni, hogy a szintetikus mosószerek nagy mennyiségű alkalmazása következtében fehéreműnk ugyan tiszta lesz, de a sok mosószert tartalmazó szennyvizeknek a folyóba történő bevezetésétől a folyóvizek igen nagy mértékben elpiszkolódnak.

Félő, hogy Földünk sűrűbben lakott és az iparosításban magasabb fokot elért területein rövid néhány évtized múlva a víz a legdrágább "ásványi nyersanyagok" közé fog tartozni. Ennek a bajóslatnak bizonyos előjeleit már mi budapestiek is ismerjük. Néhány évtizeddel ezelőtt elképzelhetetlen lett volna, hogy Bécs városának világhírű, az Alpések forrásaiból bevezetett vize, a Kaiser-Franz-Joseph-Hochquellenwasser a dunai terrasz kavicsok vizével keveredve kerüljön a fogyasztóhoz.

De hadd emlékeztessenek azokra az újsághírekre is, amelyek a szovjet és egyesült államokbeli kutatók együttes fáradozásáról adtak számot, akik a tengerek sótalanításának problémáján dolgoznak.

Mindezek a tények - sajnos - nagyon is igazolják azt az előbbi állítást, hogy a víz a jövő legértékesebb "ásványi nyersanyaga"-nak egyike. Érthető ezek után, ha az UNESCO-ban fölmerült a gond, miképpen lehetne ezt a fenyegető veszélyt elkerülni, s megszerveztek ilyen nagyméretű, államközi megmozdulást a kérdés tanulmányozására, amilyenhez fogható végeredményben tudományos kérdésben a világtörténelem folyamán még nem volt.

Az IHD folyamán terybevtették, hogy a gazdaságilag fejletlenebb országok hidrológusai számára megfelelő gyakorló tanfolyamokat rendeznek, ösztöndíjakat létesítenek, hogy a legjobbak számára biztosíthassák a legmagasabb szintű tudás elsajátításának lehetőségét, kiváló professzorokat vendégelőadások tartására hívatnak meg, a hidrológia különböző ágaí részletesen és korszerűen tárgyaló kézi- és tankönyveket íratnak meg, s lehetőleg minél szélesebb köröket kívánnak e munkába besorozni. A nagyszabásu munkáját ennek a nemzetközi szervezésnek az is igazolja, hogy anyagi támogatásában az UNESCO mellett résztvesz a Meteorológiai Világszervezet, az Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet, a Világ Egészségügyi Szervezet, a Nemzetközi Atomenergiái Ügynökség és más tudományos világszervezetek is. Nyilván nem lenne ilyen nagyméretű a szervezés, ha a kérdés nem volna annyira égető és fontos.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat tagjai előtt a víz szerepének fontosságát nem szükséges külön is hangsúlyozni. Kissé eltulozva, hazai szempontból a vízkérdést úgy fogalmazhatjuk meg, hogy sok a vízünk, ott ahol nincs rá szükség, de kevés ott, ahol kell.

Ebből persze a kérdés megoldási módja is adódik: a feleslegesen jelentkező vízmennyiségnek gazdaságos módon történő szolgálataiba állítása ott, ahol a vízigények kielégítése nem megfelelő.

A víz Földünkön állandó körfolyamatban van: az óceánok felületéről elpárologva Földünk légkörébe kerül, s még 90 km. magasságban is kimutatható. A légköri nedvesség sűrűsödés következtében csapadék alakjában a Föld felszínére hull, részben közvetlenül az óceáni felületekre, részben elpárolog, részben a felületen lefolyik, s ezen az úton újra a tengerek, illetve óceánok vízjelmébe kerül vissza. Közismert, tankönyvekben mindenhol szereplő megállapítások ezek. Egyes részletekben azonban még sok vizsgálatra van szükség, valamint arra is, hogy az általánosan megadott és általánossá tett számadatok helyét részletvizsgálatok alapján kiszámított konkrét számadatokkal helyettesítsük be. De talán nem érdektelen itt elmondani azt az általánosítót, de mindenestre érdekes számadatot, hogy az az energiameennyiség, amely a víz körforgásához évenként kell, hőmennyiségre átszámítva 3×10^{22} kalóriát tesz ki. S az sem érdektelen adat, - ha tőlünk szerencsére még annyira távolfekvő és általános is -, hogy egy-egy hurrikán 5-10 milliárd tonna vizet szállít magával.

Ilyen méretek mellett természetes, hogy hosszú ideig tartó nagyon pontos, aprólékos és mindenek előtti egységes szempontok szerint elvégzett megfigyelésekből eredő adatokra van szükség. Mindaddig, amíg ezek a statisztikus eredetű és mennyiségű adatok nem állanak megfelelő pontossággal rendelkezésünkre, természetesen sem "esőcsinálás"-ról, sem pedig "az időjárás átalakítása"-ról nem lehet szó. Az IHD-nek nem is az a feladata, hogy ezeknek a távoleső problémáknak a megoldását hozza meg, hanem a sokkal közelebbi célok megvalósítása, így pl. annak a ténynek az előzetes kiszámítása, hogy Földünk valamely pontján mikor és milyen mennyiségű csapadékra kell vagy lehet számítani.

Mindebből az tűnik ki világosan, hogy a Nemzetközi Hidrológiai Évtized munkássága, sok-sok államszövetkezése az elvégzendő feladatok megoldására: valóban elsőrendű fontos ténykérés.

A karsztvidékek és a barlangok kialakításában a víz ugyancsak fontos szerepet játszik. De a karszt- és barlangkutatók - ha szabad úgy mondanom - egyik legfontosabb vizsgálati objektuma szintén a víz. Ezért kell megtalálnunk a módját annak, hogy az emberiség jövőjéért folytatott vízügyi harcban mi is megfelelő módon vehessük ki a részünket.

A nemzetközi együttműködésnek speleológiai vonalon van ebben az évben egy másik fontos megnyilatkozása is: a IV. Nemzetközi Speleológiai Kongresszus, amelyet ősszel Ljubljánában rendeznek meg. Egész sereg olyan kérdéssel fog foglalkozni ez a nemzetközi szervezet is, amelyekhez a magyar barlangkutatók sok értékes adattal és gondolattal tudnának hozzájárulni. Meg is van a szándék számos tagtársunknál arra, hogy ezen a barlangkutatók anynyra illusztris munkamegmozdulásán résztvegyen. Egyéni szándékok és jószándéku törekvések ezek, amelyeket Társulatunk igyekszik megfelelően patronálni. E feladat elvégzése azonban sokszor megkívánná, hogy irányítása jól átgondolt ügymenettel működő, pontos és határozott célkitűzésekkel bíró, céltudatosan és következetesen dolgozó állami szerv kezében legyen.

Ezért emelek itt ma, Társulatunk plénuma előtt újra és sokadszor szót Barlangtani Intézet felállítására ügyében. Ezért ismételem meg itt ma, mind Pártvezetőségünk, mind a kormányzati szerek irányába ezirányú kérésünket, mert az idő egyre jobban sürget és mind követelőzőbben állítja elénk ilyen intézet létrehozásának szükségességét.

Olyan országban, ahol az idegenforgalomba a főváros területén páratlan érdekességű barlangok sorát, vagy ahol egy aggteleki-jósvafői barlangvidéket lehetne komoly devizajövedelem mellett bekapcsolni; olyan országban, ahol máris eredményesen folyó barlangbiológiai tudományos munka folyik; olyan országban amelynek bányászata a karsztvíz ezernyi kérdésével harcol naponta újra jelentkező nehézségekben; olyan országban, ahol a barlangok már eddig is az archeológiai és paleontológiai anyagnak nemzetközileg elismert, mennyiségben és minőségben igen jelentős tömegét szolgáltatták; olyan országban, ahol a turisztikának egyik központi tárgya a barlangjárás; olyan országban, ahol az elméleti speleológiának sok évtize-

des elismert, nagy eredményeket felmutatni tudó multja és ennek folytatásában jelene is van: e sokféle ágazó, sokrétű munkát jelentő tevékenység irányításában szükség van Barlangkutató Intézetre, amelyben ezzel az annyira komplex tudományszakkal nemcsak a sokrétűség követelményeinek megfelelően, hanem a tárgy és eszme iránti igazi lelkesedéssel és szeretettel is dolgoznak és irányítanak.

A magyar barlangkutatás 6 évtizedes multja tekinthet vissza. Ez a hosszú idő sok tudományos dicsőséget, számos gyakorlatilag felhasznált eredményt és nem utolsósorban - jelentős népgazdasági jövedelmet is jelentett.

Ezekkel a pozitívumokkal állanak szemben azok a sajnálatos negatívumok, amelyek e hat évtized folyamán szinte csodálatos - de legalább annyira érthetetlen - következetességgel ismétlődnek meg, legtöbbször a bürokratikus megnevelés alakjában.

Társulatunk az elmúlt 5-6 év munkájával már is kinevelt olyan jó szakemberekből álló és a barlangkutatást szívvel-lélekkel végző gárdát, amelynek legkiválóbbjai az idősebbek közül kiválasztott néhány vezetővel együtt szakszerűen és szeretettel tudnák a magyar barlangkutatás ügyét a nemzetközi szempontok megfelelő figyelembevételével is a Barlangtani Intézet keretében előbbrevinni, a magyar speleológia ügyének itthon és külföldön megfelelő tekintélyt és súlyt biztosítani.

Elnézést kérek Közgyűlésünkön megjelent igen tisztelt Tagtársaimtól, azért, hogy ez évi Közgyűlésünkön is a Barlangkutató Intézet felállításának szükségességét hangsúlyozom, de úgy érzem, hogy e kérdés fontossága nemcsak megengedi, hanem egyenesen szükségesebbé teszi, hogy a nagy nyilvánosság előtt újra meg újra fölvegyük, a vezető szervezetek megértő támogatását a gondolat megvalósítására ismételten kérjük.

Ismétlem a magyar barlangkutatóknak ezt az óhaját örökségképpen is. Hiszen a hazai speleológia egyik legkitűnőbb képviselője, Kadics Ottokár, akinek nevét mindig tisztelettel és hála szeretettel sorolom fel egykori tanáraink között, két évtizedes eredménytelen harcot folytatott már a Barlangkutató Intézet felállítása érdekében. Úgy érzem, e harc folytatása annál is inkább kötelességünk, mert ma sokkal megértőbb körülmények között adhatunk hangot ennek az óhajnak.

Abban a reményben, hogy ezt a harcunkat belátható időn belül siker koronázza, melegen üdvözlöm Közgyűlésünk igen tisztelt résztvevőit, s a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1965. évi rendes Közgyűlését ezennel megnyitom.

RÉSZLET DR. DÉNES GYÖRGY FŐTITKÁRI BESZÁMOLÓJÁBÓL

BARLANGKUTATÓ CSOPORTJAINK 1964. ÉVI MUNKÁJÁRÓL

A Bp. Vámör SE Természetjáró Szakosztály barlangkutató csoportja Budapesten - az előző évek eredményssorozatát folytatva - a Ferenchegy-barlang hosszát növelte 1964-ben 450 m-nyi új szakasszal, a Bükkben a Hársas-barlangban kezdtek új feltárást és a Bódyamenti Esztramos-hegy páratlan értékű, különleges képződményekben rendkívül gazdag barlangjainak átkutatásával végeztek jelentős munkát.

A Budapesti Egyetemi Atlétikai Club /BEAC/ Tj. Szo. barlangkutató csoportja az Észak-borsodi karszton szervezett a nyáron kutatótáborot, melynek keretében többek között geofizikai kutatási módszerek kikísérletezésén dolgoztak.

A Bp. Vörös Meteor SK. Tj. Szo. barlangkutató csoportja Budapesten a Mátyáshegy-barlangban tárt fel újabb járatokat és megkezdte térképezését; az észak-borsodi Alsóhegyen

négy kutatótábor keretében folytatták a Vecsem-forrás, a Csörgő-forrás és a Baba-forrás barlangrendszerének feltárását, valamint az alsóhegyi zombolyok felderítését és feldolgozását. Csehszlovákiában a felsőhegyi Ördöglyuk-zombolyt 150 m mélységig tárták fel. A tavaszi hóolvadás alkalmával nagyszabású komplex vízfestéssel egy sor vízrajzi összefüggést sikerült eredményesen kimutatni az Alsóhegyen megkezdték továbbá a Meteor-barlang faunájának tervszerű begyűjtését és feldolgozását.

Az Élelmiszerkereskedelmi Iskola természetjáró barlangkutatói az imolai Ördöglyuk-viznyelő barlangrendszerének feltárásán dolgoztak.

Az FTC Tj. Szo. barlangkutató csoportja tudományos vizsgálatokat és adatgyűjtést végzett a keveredési korrózió tárgykerében, tanulmányozta a vegetáció szerepét a karsztos korrózióban, a karsztkorrózió mértékét az Észak-borsodi karszton, valamint a karsztos lepusztulás intenzitását különböző klímaviszonyok között. Folytatták a Teresztenyei-barlangrendszer feltárását. Számos külföldi tanulmányutjuk közül kiemelkedik erdélyi expedíciójuk és a csoport két tagjának több hónapos délkeletázsiai karszt- és barlangkutató expedíciója.

A Fővárosi Tanács /VTSK/ Tj. Szo. barlangkutató csoportja a hárshegyi Báthory-barlangban múzeumi szakemberek irányítása mellett értékes őskori, középkori és újkor előtti régészeti anyagot tárt fel. Megállapították, hogy a barlang vasércfelér mentén alakult ki és benne a középkorban és a XVIII. században bányászat is folyt. A csoport kutatói a selmebányai és bécsi levéltárakban felkutatták az itt folyt régi bányászkozásra vonatkozó iratokat is.

A MAFC Tj. Szo. barlangkutató csoportja a bükki Diós-pataki viznyelők feltárásán dolgozott.

Az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Ásvány- és Földtani Tanszékének a MEDOSZ Tj. Szo.-ának keretében működő barlangkutató csoportja egy sor tudományos vizsgálatot végzett a Tanszék jósvafői kutatóállomásán a barlangi vízbeszívárgás, a cseppkőszineződés, a barlangi mikroklíma és a görbecseppkő képződés tanulmányozására. Továbbfejlesztették automatikusan regisztráló elektromos mérőműszerrendszerüket. Feltáró kutatást folytattak a jósvafői Vass Imre- és a szinpetri Kopolya-barlangban. Eredményeiket számos szakcikkben és előadásban publikálták.

A Móróc Zsigmond Gimnázium Földrajzi Szakkörének barlangkutatói a főváros környékén végeztek kutatómunkát és számos tanulmányi turát tettek az ország karsztvidékein.

Az Óbudai Szeszgyár Kinizsi SK Tj. Szo. barlangkutató csoportja a Szemlőhegyi-barlangban végzett kutatásokat és öltözőépületének kialakításán dolgozott.

A Petőfi Gimnázium természetjáró barlangkutatói a sziklamászásra specializálták magukat, résztvettek a Mátyáshegyi-barlang kutatásában, az alsóhegyi zombolyok felderítésében, valamint a Meteor-barlangi biológiai gyűjtőmunkában.

A Bp. Orvostudományi Egyetem SC. /OSC/ Tj. Szo. barlangkutató csoportja Budapesten a Mátyáshegyi-barlangban folytatott kutatásokat, a Bükkben a Diós-pataki viznyelők bontásán dolgozott, a szlovákiai Felsőhegyen szervezett kutatótáborában pedig feltárta az Ördöglyuk-zomboly egy kb. 125 m mélységig nyúló, eddig ismeretlen aknáját.

Az MTS XIII. kerületi Tj.Szo. barlangkutató csoportja a budakalászi Ezüsthely és környékének üregeit kutatta. Tanulmányozta a terület közéleti és tektonikai viszonyait, több üreg továbbfeltárását megkezdték és gondos térképeket készítettek eddigi eredményeikről.

A «Szabó József» Geológiai Technikum természetjáró barlangkutatói szíves évközi munka után kutatótáboruk keretében újból feltárták a kevélynyergi Természetbarát-zombolyonak omlások folytán rég elzáródott első járatait. Értékes munkát végeztek a Barlangtani Múzeum ügyeleti szolgálatának rendszeres ellátásával.

A Vasútépítő Törekvés SK Tj. Szo. barlangkutató csoportja a gerecsei Lengyel-barlang feltárásán dolgozott, folytatva az előző évek eredményes munkáját.

Várostervezési Tj. Szo. barlangkutató csoportja tevékenységét a Budai-hegyekből az Észak-borsodi karsztba tette át és ott a Ménés-pataktól délre, a Fedor-forrásnál és a Macskalyuk-viznyelőnél létesített nyári tábora keretében új munkahelyet.

A Toldy Ferenc Gimnázium Tj. Szo. barlangkutató csoportja első működési évét az elméleti és gyakorlati felkészülésre fordította. Bekapcsolódott a Mátyáshegyi-barlangban folyó feltáró kutatásokba.

Az év során szerveződött meg a Honvéd SE Tj. Szo. barlangkutató csoportja, mely Klastrompuszta közelében kezdett feltáró kutatást.

A könnyűbuvár barlangkutatók a tapolcai Tavasz-barlang vizalatti járatainak feltárásán dolgoztak.

A vidéki csoportjaink közül a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal barlangkutató csoportja az Abaliget-barlang jobboldali oldalágában végzett eredményes feltáró munkát, így a barlang teljes hossza jelenleg 1300 m. Kemény munkával folytatták az Orfűi-barlangrendszerhez tartozó Szárazkút-viznyelő bontási munkáit is.

A Bakonyban közös tábort létesítettek a nyáron a veszprémi Lombik SK Tj. Szo. barlangosai és a Pannonhalmi Bencés Gimnázium Tj. Szo. «Rómer Flóris» barlangkutató csoportja. Feltáró kutatást végeztek az urkuti Macskalyuk-viznyelőben és megkezdték a közeli Öregköves-viznyelő bontását. A pannonthalmiak évközben a Csereszomboly, valamint a Dudari- és Kuti Márton-viznyelők bontásán dolgoztak. A csoportban jól működő dokumentációs-, sajtó- és szpeleokémiai munkaközösség alakult ki.

A Bakonyban végzett kutatómunkát a Székesfehérvári Könnyűfémű Tj. Szo. «Alba Régia» barlangkutató csoportja is. Elkészítették a Tési-fennsík karszt- és barlang-kataszterét: 51 viznyelőt és töbröt mértek és térképeztek fel, leirtak 5 forrást, átkutattak és feltérképeztek 4 kisebb barlangot ennek során. A barlangkutató csoporton belül jól dolgozó műszaki, kartográfus, ásvány-kőzettani, hidrológus és néprajzos részleg működik.

A balatonfüredi «Lóczy Lajos» barlangkutató csoport a Balatonfelvidék karsztjelenségeinek, kisebb-nagyobb üregeinek felderítésével és dokumentációjával értékes munkát végzett.

A dorogi bányászok «Kadic Ottokár» barlangkutató csoportjának kutatói a Nagy-Strázsa-hegyben általuk feltárt Strázsa-barlang kutatását folytatták, előkészítették a Kis-Strázsa-barlang mesterséges bejáratának kihajtását, kezelték a Sátorkőpuszta-barlangot, nyári klastromligeti táboruk keretében pedig folytatták a Pülsnyergi-viznyelő feltárási munkáit.

Az egri «Dobó István» Gimnázium, illetve a Bükk Vörös Meteor SK Tj. Szo. barlangkutató csoportja a bükki Vöröskő-völgy vízrendszerét kutatta, nyári tábora keretében pedig a Nemzeti Múzeum szakembereinek irányításával a Tarkói-kőfülke világviszonylatban páratlan őslénytani anyagának feltárásán dolgozott.

Az Egri Tanárképző Főiskola barlangkutatói a Bükkben, a Nagymezőn és a Peskő oldalán bontottak meg egy-egy viznyelőt, mindkettő járatrendszerébe sikerült behatolniuk. Vizrajzi megfigyelésekre specializálták magukat, különösen az intermittáló források működését tanulmányozták.

A Miskolci Bányász SK Tj. Szo. barlangkutatói a Bükk Kisfennsíkján két új barlangot tártak fel: a Vénusz- és az Öztebri-barlangot. A kurtabérci Bányász-barlang feltárásán - 13 m mélységben dolgoznak.

A Diósgyőri Vasas TK Tj. Szo. barlangkutató csoportja több éves munka eredményeképp 130 m mélységben behatolt a diósgyőri Vártetői-barlang víztárolórendszerébe. Az Istvánlápai-viznyelő feltárása során 1964. év végéig 220 m mélységet értek el. Így ez a munkahelyük jelenleg Magyarország legmélyebb barlangja.

SZILVÁSSY GYULA GAZDASÁGI TITKÁRI BESZÁMOLÓJA

(KIVONATOS ISMERTETÉS)

1964. ÉVI ZÁRSZÁMADÁSUNK FŐBB ADATAI:

<u>Bevételek:</u>		<u>Kiadások:</u>	
Társulati tagdíj	19 369,-- Ft	Expedíciók, kutatások	14 485,-- Ft
Jogi tagdíj	4 800,-- Ft	támogatása	
Bányászati Kutató Intézettől	10 000,-- Ft	Bérek, munkadíjak	14 986,-- Ft
Kiadványok, jelvények, stb. eladásából	12 563,82 Ft	Jutalmak, díjak, stb.	2 120,10 Ft
Egyéb bevételek	3 378,44 Ft	Működési kiadások,	
Átfutó bevétel	779,-- Ft	beszerzések	3 931,62 Ft
1963. évi maradvány	19 378,44 Ft	Posta, közlekedés, SZTK	3 608,80 Ft
Összesen:	70 281,06 Ft	Átfutó kiadások	13 969,15 Ft
		Összesen:	53 100,67 Ft

Bevételek összesen: 70 281,06 Ft
Kiadások összesen: 53 100,67 Ft

Egyenleg: 17 180,39 Ft

Könyvtári állományunk 1963. év végén 605 db
Gyarapodás 1964-ben

vétel	36 db
ajándék	135 db
csere	153 db
saját kiadvány	36 db
összesen	360 db

Könyvtári állományunk 1964. év végén: 965 db.

Állóeszköz leltárunk értéke: 120 843,54 Ft
Fogyóeszköz leltárunk értéke: 27 876,-- Ft

1965. évi költségvetésünk főbb adatai:

<u>Bevételek:</u>		<u>Kiadások:</u>	
Társulati tagdíj	19 700,-- Ft	Munkabérek	9 600,-- Ft
Szervek tagdíja	6 000,-- Ft	Alkalmi munkabérek	1 930,-- Ft
Bányászati Kutató Intézettől	15 000,-- Ft	Tájékoztató költségei	7 550,-- Ft
Kiadványok, jelvények stb. eladásából	7 562,90 Ft	Jutalmak, rendezvények	3 700,-- Ft
1964. évi maradvány	17 180,39 Ft	Működési kiadások, beszerzések	2 000,-- Ft
Összesen:	65 443,29 Ft	Posta, közlekedés, SzTK	3 684,-- Ft
		Expedíciók, kutatások támogatása	11 000,-- Ft
		Átfutó kiadások	13 529,-- Ft
		Összesen:	52 993,-- Ft

Bevétel összesen: 65 443,29 Ft
Kiadás összesen: 52 993,52 Ft
Tartalékalap: 12 449,67 Ft

A Bp. Vörös Meteor Természetbarát Szakosztály zombolykutatói kilencedik esztendeje kutatják az Alsóhegy zombolyait. Ez év áprilisában került sor első ízben - a Kósa Attila által vezetett expedíció keretében - a zombolyok biológiai kutatására. Ezúttal három különböző típusú zomboly faunáját gyűjtöttük be, az anyag feldolgozásának eredményéről az alábbiakban számolhatunk be.

Kifli zomboly.

A zomboly az Észak-borsodi-karszthoz tartozó Alsóhegy fennsíkján van.

Bejáratainak tengerszintfeletti magassága - Scholtz Pál Kornél szerint - 520 méter.

Megközelítése: a Szabó-pallagi vadászháztól a kelet felé vezető kocsinon először az 56-os, majd a 61-es számú erdészeti karóhoz kell eljutnunk, itt van egyébként az 554 m-es magassági pont is. Innen kb. 40 métert haladva délkeleti irányban érjük el a zomboly nagy bejáratát, egy sűrű erdővel borított karros töbör oldalában.

Leírása: a zomboly nagy beszakadással nyílik a felszínre. Ennek alján van az a kb. 50 cm átmérőjű nyílás, amelyen átbujva a zomboly 60-120 cm szélességű hasadékküregébe jutunk. A hasadék megnyúlt és kiflialakban görbült. Tetején a beékelődött kövek álfeneket képeznek. A bejárat nyíláson átbujva erre a kissé lejtős álfenekre jutunk. Ezt az álfeneket törmelékkő, majd ezt beborító talaj képezi. A bejáratától eltávolodva jobboldali vízszírvárgást észlelünk. A mennyezetről gyökerek lógnak be. Ha végigmentünk az álfeneken, majd annak végén leereszkedünk a kb. 2 m-rel alacsonyabb törmelék-párkányra, visszafordulva az álfenek alá jutunk. Innen közvetlenül leereszkedhetünk a zomboly aljára. A hasadék lefelé haladva 2-2,5 m szélességgig tágul. Lejjebb ereszkedve egyre inkább fokozódik a csepegés. A falak korrodáltak. Leereszkedve egy törmelékkup tetejére érünk. Számos behullott fa, avar és állatsontváz található itt. Ha az ismét összeszűkülő kiflialakú hasadékban visszafelé haladunk, akkor éppen a bejárat nyílás alá kerülünk. Itt az alzatot agyagos föld, behullott gyökerek és más növényi részek képezik. A csepegés itt a legintenzívebb. A talajon a víz kis árkákat mosott ki, amelyek a falakhoz vezetnek, ahol a víz a maga mosta kis üregekben tűnik el. Műtán leereszkedünk, utunkat előre folytatva, jobb kéz felé kis terembe jutunk. Ide a törmelék már nem nyomult be. A kitöltést laza erdet talaj alkotja, a földben sok a csont. Ebből a tereméből kis átbujással jutunk tovább egy újabb hosszú terembe, amelynek végé annyira elkeskenyedik, hogy nem lehet behatolni. A falakat cseppkőkéreg borítja. A jobboldali fal aljában vízzel telt tetarátát találunk. A terem fenekét agyag képezi, amelyet csak helyenként borít cseppkőkéreg. Mint később az ásaánál kiderült, két cseppkőkéreg helyezkedik el egymás fölött. Közéjük agyag települt. A kéreg alatt fossilis csontokat találtam.

A zombolyban az álfenek után teljes sötétség uralkodik. Hőmérséklete közel megegyező a barlangok hőmérsékletével. Tekintettel arra, hogy intenzív a csepegés és hogy állóvízrel is találkozunk, a levegő páratartalma feltehetőleg megegyezik a barlangok levegőjének páratartalmával. Egyszóval elmondhatjuk, hogy a Kifli-zomboly biotópja megegyezik az olyan barlangok biotópjával, amelyek a külvilággal csak kis nyíláson keresztül érintkeznek, de sok szerves anyagot tartalmaznak.

A zombolyban igen sok csontot találunk, amelyek a laza talajban, illetve a talaj felszínén az omlásoktól védett helyeken jól megmaradtak.

Bár ezek a csontok majdnem minden esetben a felszínen élő egyedek csontjai, mégis érdekesek. Kifüő összehasonlító anyagot szolgáltatnak a felszíni fauna elterjedésének megállapítására. Számos olyan teljesen ép csontváz is előkerült, amely kifüő bemutató, illetve szemléltető anyag.

A zombolyból a következő emlősök csontjai kerültek elő:

Vulpes vulpes /Róka/
Barbastella barbastellus Schreb. /Pisze denevér/
Rhinolophus hipposideros Bechst. /Kis patkós-orrú denevér/
Myotis bechsteini Leisl. /Nagyfülü denevér/
Felis silvestris L. juv. /Vadmacska/
Meles meles L. /Börz/
Felis domestica. /Házi macska/
Glis glis L. /Nagy pele/
Capreolus capreolus L. juv. /Őz/
Lepus sp. /Nyul/
Sciurus vulgaris. /Mókus/
Apodemus flavicollis. /Sárga nyaku erdei egér/
Madár.
Homo sapiens L.

Fossilis csontok: Denevér.

Ursus arctos.

Ursus spelaeus.

A Kifli-zomboly faunája:

Annelida

Chaetopoda: *Enchytreidae*

Arthropoda

Insecta: *Collembola* Det. Loksa

Hypogastrura cavicola Börn.

Ezideig csak barlangból ismeretes.

Onychiurus burmeisteri /Lubb./

Felzínről és barlangokból egyaránt ismeretes.

Onychiurus sp.

Valószínűleg új faj.

Mesachorutes ojcoviensis Stach.

Lengyel barlangból és hazai odvakból ismeretes.

Pseudosinella alba /Pack./

Felzín, de barlangokban is él.

Arachnoidea:

Araneidea: *Leptiphantes pallidus*

Porrhomma sp. juv.

Meta menardi Latreille.

Acaridea: Det. Mahunka /Kunst./

Oribella cavatica - faunára új faj

Csehszlovákiai barlangból írták le, Mongóliában is megtalálták.

Oppia ornata /Oudemans./

Csehszlovákiából írták le, előfordulása 2300 m fölött, tóparton.

Macrocheles sp.

Denevérguanóban él.

Vertebrata

Mammalia:

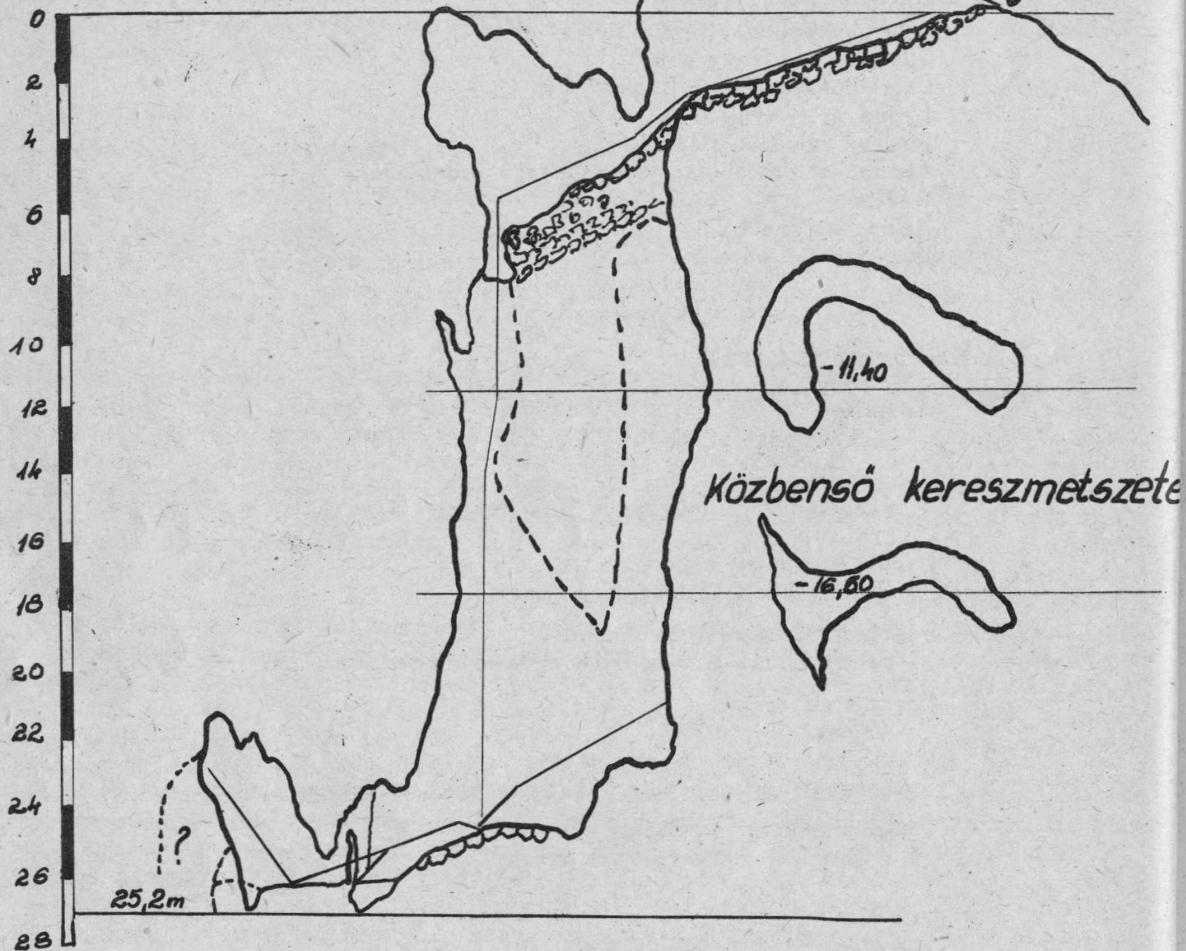
Chiroptera

Myotis bechsteini Leisl. Nagyfülü denevér.

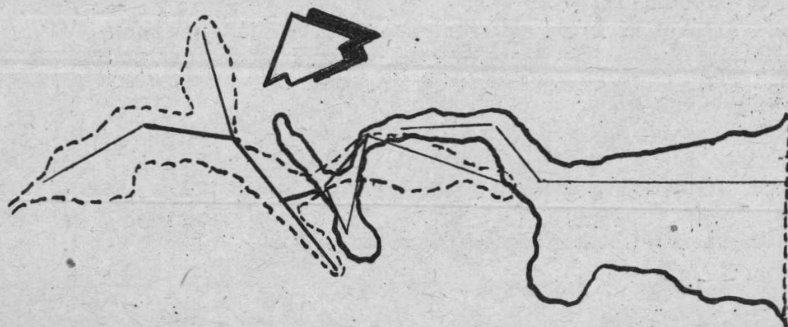
KIFLI ZSOMBOLY

M=1:200

Vetületi hosszmetesz

Alsó és felső szint alaprajz

FELMÉRTÉK:

BAJOMI D.
KÓSA A.
SZÉKELY K.

SZERK: KÓSA

Öz-zsomboly.

A Vecsembükk 555-ös pontjától a zsomboly - Rónai szerint - 4600 vonásra és 1800 m-re, a Szabó-pallagi vadászháztól 2500 vonásra és 910 m-re nyílik, egyerősen karros töbör északi oldalában. A töbört sűrű, fiatal erdő borítja.

Megközelítése: Szabó-pallagról a kelet felé vezető kocsiúton kb. 1 km-t haladva érjük el a 61-es erdészeti jelzőoszlopot. Itt északnak fordulunk és 350 m-t haladva a 60-as erdészeti karóhoz érünk; ezen ponttól 15 métert haladunk nyugatnak, a töbör közepe felé. Itt érjük el a zsombolyt.

Leírása: a zsomboly függőleges aknája közvetlenül a felszínre nyílik, az erősen korodált falakat közel az aljáig vastagon borítja a moha. Közvetlenül ereszkedünk le a széles akna mélyén lévő törmelék kup tetejére. Itt a széles hasadéokban előre haladva, elérve a törmelék kup végét, ahol azt vastagon borítja a nedves erdei talaj, a sok behullott fa és avar. Az egyébként is vastag cseppkőbevonatú falakat gazdag színezetű cseppköveket tartalmazó kisebb üregek és kúrtók tagolják. A hasadékok alul nagy kövek zárják el. Ezeket is vastagon borítja cseppkőkéreg és ezért csak nehezen ismerhetők fel.

Itt mászunk fel és kb. 4 m magasságban haladhatunk tovább a kissé elkeskenyedő hasadéokban. Ferdén felfelé jutunk el a hasadék végéhez. A mennyezet itt ismét magasan van; a nagy aknával párhuzamos kúrtóba érteztünk, amely azonban még nem nyílt fel. A falakat cseppkőkéreg, illetve borsókövek borítják. Az alazaton kevés a föld, az is száraz, összetapadt. Házi juh csontokat találtunk itt. Nem tudni, hogyan kerültek ide, hiszen ebbe a látszó "terembe" csak nehezen traverzálva lehet feljutni. Nem valószínű, hogy a becses állatok itt jöttek volna fel.

Tekintettel arra, hogy a zsomboly közvetlenül nyílik a felszínre, az előlő teremben nincs sötétség. Hőmérséklete a felszíni hőmérséklet szerint változik. Nincs csepegés, ezért a zsomboly levegője elég száraz.

A zsombolyból a következő állatok csontjai kerültek ki:

Capreolus capreolus L. /Öz/
Cervus elaphus L.juv. /Szarvas/
Ovis artes L. /Házi juh/

Az Öz-zsomboly faunája:

Annellada

Chaetopoda: Enchytreidae
Dendrobena sp. juv.

Arthropoda

Insecta: Collembola. Det. Lökse.

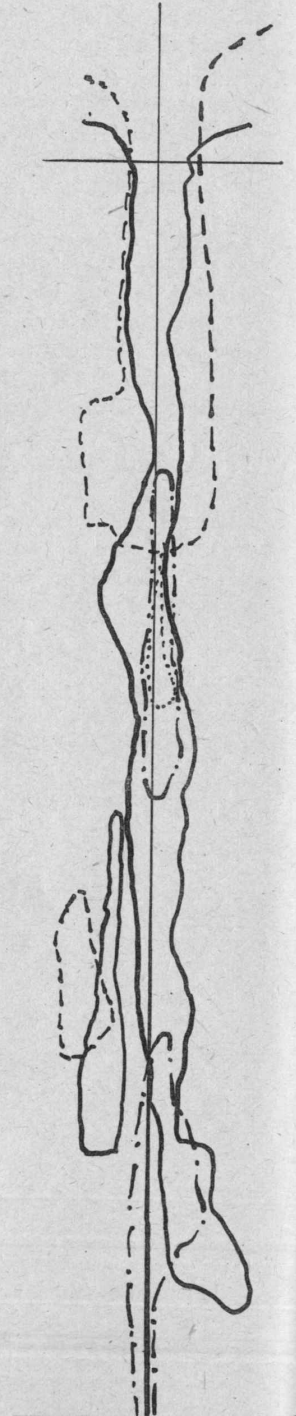
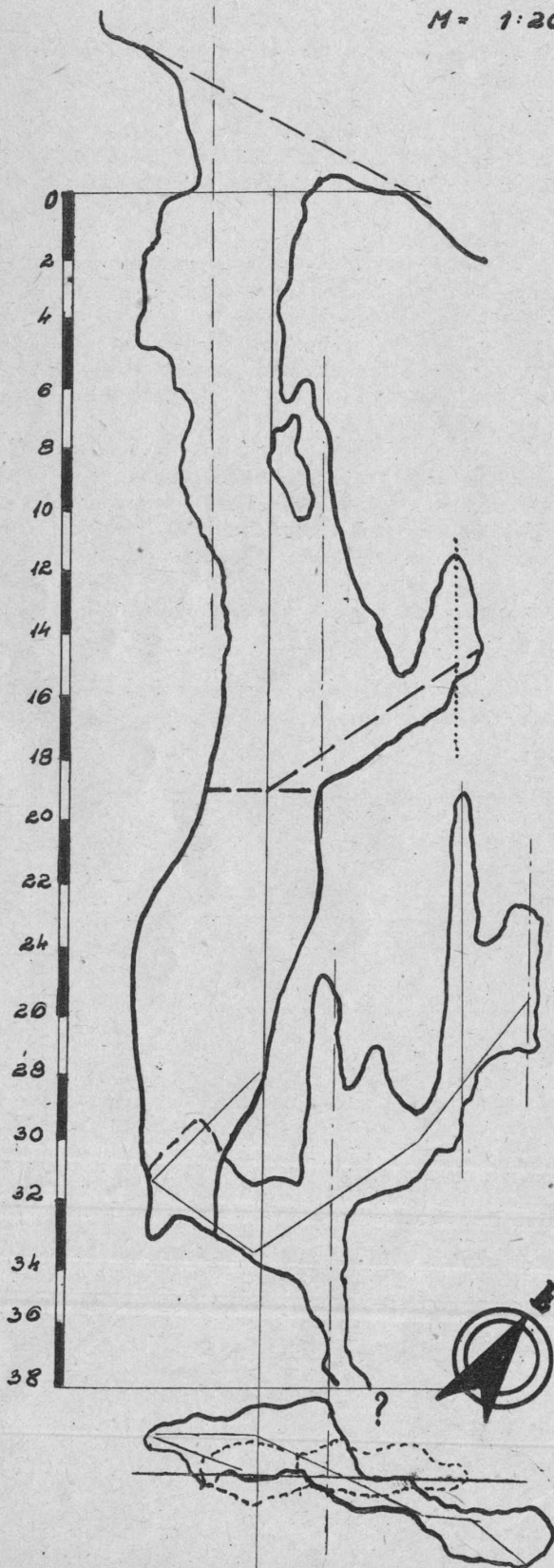
Hypogastrura cavicola /Börn/
Igen sok példány. Ezidáig csak barlangokból ismeretes.

Onychiurus burmeisteri /Lubb./
Sok példány. Felszínről és barlangokból egyaránt ismeretes, gyakori.

Onychiurus sp.
Több példány. Valószínűleg új faj.

ÓZ ZSOMBOLY

M = 1:200

FELMÉRTEK:

BAJOMI D.

KÓSA A.

SZÉKELY K.

1965

SZERK: KÓSA A.

Mesachorutes ojcoviensis Stach.

Egy példány. Lengyel barlangokból és hazai odvakból ismeretes.

Neanura incolorata Stach.

Egy példány. Eddig a keleti Kárpátokból ismert, nem barlangi.

Folsomia olivacea Tullb.

Három példány. Felszíni.

Lepidocyrtus lanuginosus /Gmel./

Egy példány. Felszíni. Gyakori.

Lepidocyrtus cyaneus Tullb.

Egy példány. Felszínen közönséges.

Oncopodura crassicornis Schoeb.

Két példány. Felszíni, de barlangból is ismeretes.

Tomocerus flavescens /Tullb./

Felszíni.

Isotoma olivacea Tullb.

Három példány. Felszíni.

Diptera: *Sciarida* sp.

Coleoptera: *Anthrenus* lárva
Elaterida lárva

Arachnoidea:

Acaridea: *Det. Mahunka* /Kunst./

Oribella cavatica és lárva

Faunára nézve új faj. Csehszlovákiai barlangból írták le, még csak Mongóliában találták meg.

Oppia ornata /Oudemans/

Csehszlovákiából írták le. Előfordulása tóparton, 2300 m fölött.

Macrocheles sp.

Denevér guanóban él.

Parasitus sp.

Denevéreken elősködik.

Uropodina

Vertebrata

Mammalia:

Myotis oxygnathus Montic.

Rhinolophus hipposideros Bechst.

Hidegluk- /V6/ - zomboly.

A 43/2-es országhatárköttől délkeletre kb. 150 m távolságban egy karros, bozótos tőbor oldalában van. Hosszukás bejáratnál nyílik a felszínre. A tőbor közepe felől a felnyílt hasadékba közvetlenül bejuthatunk. A bejárat nyílás alatt kötőmelék, beljebb mindenütt vörösgyag alkotja az alzatot.

A mennyezet annyira közel van a felszínhez, hogy mindenütt gyökerek lógnak be. Néhány helyen a mennyezetet cseppkékereg borítja. Ezek a helyeken a gyökerek a vékony kérget átfurva a levegőben lógnak.

A télen behulló hó, a felnyílás alatt felgyülemlik és összetömörül. Lassan olvad el, így a zomboly hőmérsékletét elolvadásig erősen lehűti.

Néhány helyen a csepegő víz kis cseppköveket hozott létre.

A Hideglyuk-zomboly faunája:

Annelida

Chaetopoda: Enchytreidae
Dendrobena sp. juv.

Arthropoda:

Insecta: Chilopoda Lithobius sp. juv.
Collembola Onychiurus sp.
Valószínűleg új faj.
Folsomia multiseta Stach.
Felszíni faj.
Orchesella bifasciata Nic.
Felszíni. Idegen elem a barlangban.
Istoma olivacea Tullb.

Arachnoidea:

Diptera Nematocera
Acaridea Parasitus sp.
Denevéren élősködő atka.
Belba sp. lárva.

Vertebrata

Mammalia: Chiroptera Rhinolophus hipposideros Becht.

Következtetés.

Első ízben fordul elő, hogy biológiai szempontból vizsgáltunk zombolyokat. Már ez az első vizsgálat is érdekes eredményeket szolgáltatott. Bár csak egy alkalommal végeztem gyűjtést, mégis úgy érzem, hogy a kapott anyagból jelentős következtetéseket lehet levonni.

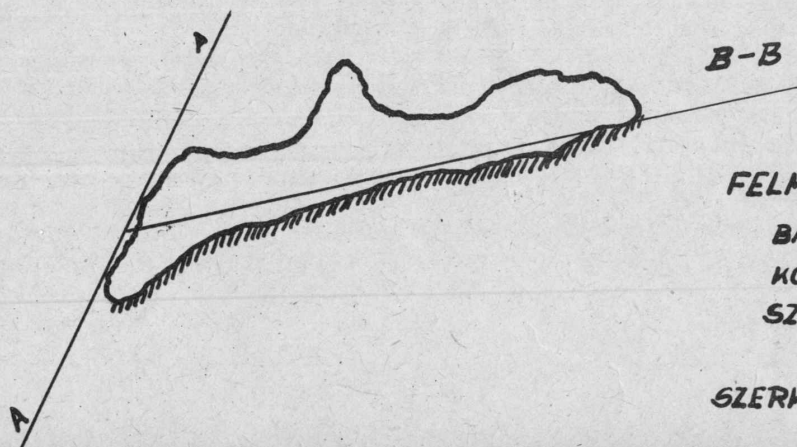
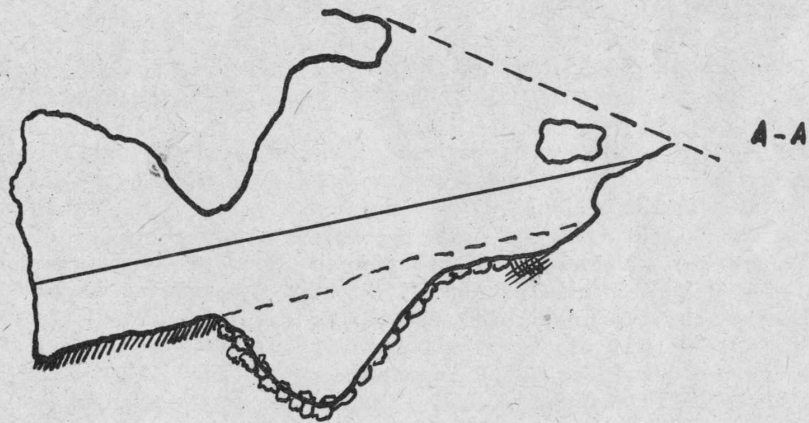
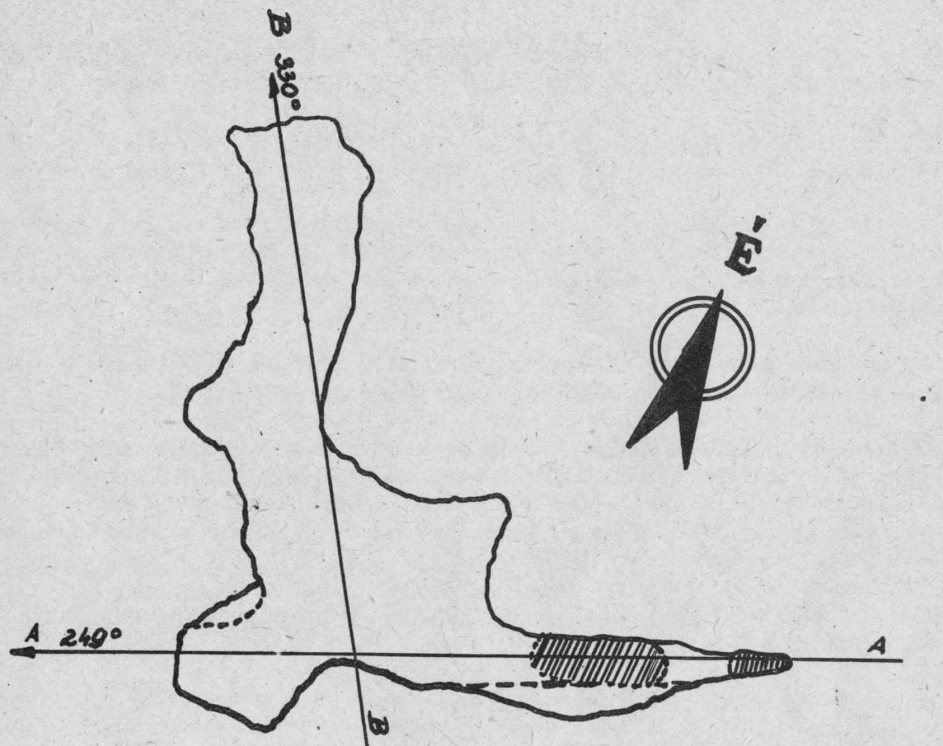
Mind egyik zombolyban talajcsapdát helyeztem el. Valószínű, hogy ezek felszedésekor ennél sokkal gazdagabb faunához fogunk jutni.

Mindhárom vizsgált zomboly egymástól különbözik:

- A Kíli-zomboly a külvilágtól jól elkülönülve, aktív csepegéssel olyan életteret biztosít az állatoknak, mint egy patakos barlang,
- Az Őz-zomboly szorosabb kapcsolatban áll a felszínnel.

HIDEGLYUK ZSOMBOLY (V/6)

M=1:150

FELMÉRTÉK:

BAJOMI DÁNIEL

KÓSA ATTILA

SZÉKELY KINGA

1965. IV. 7.

SZERK: KÓSA ATTILA

A közvetlen és nagy akna érdekes amfoterm biotópot hoz létre. Nincs teljes sötétség, de a hőmérséklet sem állandó. Állatvilága ennek megfelelően barlangi és felszíni egyaránt.

- A Hideglyuk-zsomboly élettere kicsi. Kevés szerves maradékot tartalmaz és a vörösgyag kitöltése sem kedvez az állatoknak. Ezért faunája elég szegény.

Az állatok előfordulásának megállapításánál rendkívül óvatosan kell eljárunk. Nem mondhatjuk egy állatról, hogy barlangi, még akkor sem, ha ott találjuk. A zsombolyokba nagyon sok állat passzív uton /szél által, vízzel, vagy egyszerűen beeséssel /kerül be. Ezt mindig figyelembe kell venni.

A zsombolyokban olyan állatokat fogunk találni, amelyek stenothermek/ állandó hőmérsékletet kedvelők / és nedvesség kedvelők, illetve sötétség lakók.

Ha összehasonlítjuk a Kifli-zsomboly Collembola faunáját az Őz-zsombolyéval, a talált egyedek előfordulási helye mutatni fogja a zsombolyoknak a külvilággal való viszonyát. Míg a Kifli-zsombolyban csak olyan fajok élnek, amelyek barlangban, illetve barlangban és felszínen is előfordulnak, addig az Őz-zsombolyban hat olyan faj volt, amely csak felszínen fordul elő.

Igen érdekes az Onychiurus sp. Valószínűleg új faj. Leírásához azonban hosszabb tanulmányozás szükséges.

Jelentős a Hypogastura cavicola /Börn./, amely barlangban fordul elő. Itthon is megtalálták, de mint külföldön is, csak igen kevés egyedszámban. Mivel mindkét zsombolyban igen nagy egyedszámban található meg, ez majd variációs vizsgálatokat tesz lehetővé a fajon belül.

Jelentős az Oribella cavatica /Atka/ is, amelyet Csehszlovákiában találtak egy barlangban. Ez a faunára nézve új faj. Ezen kívül eddig még csak Mongóliában találták.

Az Oppia ornata-t is Csehszlovákiából írták le. Valószínű, hogy a faunára nézve új faj. Előfordulása 2300 m fölött tóparton. Ezért nem csodálkozhatunk, hogy a hasonló biotópus zsombolyban is előfordul.

De érdekes a zsombolyok csontleletei is. Különösen a Kifli-zsomboly fossilis medve és denevér leletei. Valószínűnek látszik, hogy a keskeny hasadékokat az Ursus spelaeus nem használhatta lakóhelyül. Nem ismerve az üreget, bemászott és beshetett. A zsomboly jelen esetben mint csapda szerepel. Elképzelhetetlen az is, hogy a jól megtermett medve a mostani viszonyok között beshetett volna. Ezért feltételezhető, hogy az állat később képződött. Tekintettel arra, hogy a medve ezt az üreget nem használhatta lakóhelyül, valószínű, hogy a fennsík más sziklaodúban vagy azok erre alkalmas bejárataiban lakott. Ezért fel kell kutatni az odukat és meg kell vizsgálni azokat. Másrészt folytatni kell az ásást a zsomboly alján, mert ott feltételezhetően ezeknek az állatoknak a többi csontjai, vagy esetleg más állatoknak maradványai is megtalálhatók.

Leszögezhetjük tehát, hogy a zsombolyok bioszpeleológiai, állatföldrajzi és őslénytani szempontból nagyon jelentősek. Ezért a jövőben több figyelmet kell fordítani zsombolyaink kutatására.

Karbidlámpa-égők Társulatunk irodájában kaphatók:

Egylángú 14 l-es égő	2,10 Ft
Betét Auróra égőbe	1,-- Ft

KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL

BESZÁMOLÓ JELENTÉS

XIII. ker. TST Barlangkutató Szakosztályának /ÉPFU/ 1964.

évben végzett munkájáról.

I. Kutatóterületünk meghatározása.

Kutatóterületünk a szakirodalom által a Kevély-hegycsoporthoz tartozónak sorolt budakalászi Ezüsthely és környéke. Az Ezüsthely szerves része a Budakalász és Pomáz mellett, ill. között elterülő nagy mésztufa-platónak. Határai ÉK-en a Duná árterének nyugati szélé, Délen Békásmegyér község, Nyugaton a Nagykevény, Északnyugat-Északon a Dera patak völgye.

A plató 150-220 m tszf. átlagos magasságu, melyet két ÉNy-DK-irányu patak völgy három világosan elhatárolt részre tagol. /Majdán- és Barátpatakok/ A plató keleti pereme Budakalásznál meredeken végződik el, majd Pomáz felé haladva fokozatosan alacsonyabb és laukásabb lesz. Nyugaton egyre emelkedve beleolvad a Kevély vonulat ÉK-i lejtőjébe.

1. Geológiai viszonyok.

A terület közvetlen környezetében több helyen előbukkan /Kőhegy, Ezüsthely 405 m, Rókahegy stb./ a triász koru alaphegység kőzete, földolomít és a dachsteini mészkő. Ugyancsak megtaláljuk foltokban a felszínen a felsőeocén nummulinás mészkövet /Rókahegy, Kőhegy/. Igen szép rétegsor található az Árpád-fürdőtől Északra lévő kőbánya területén, a dachsteini mészkőtől a budai márgáig.

Kutatóterületünk a Pomáz-Budakalászi mésztufa-fennsíknek csupán egy kisebb darabjára szorítkozik, azonban nyilvánvaló, hogy a jelenségek magyarázatát nem volt elegendő csak az Ezüsthelyen keresni, hanem a kutatást ki kellett terjeszteni az egész fennsíkra, a Dera-völgyig. A terület bejárását a fenti tagozódás szerint három részre osztottuk, egymint:

- a./ Ezüsthely /208 m/ a Barát-patakig
- b./ Harapovácsi kőbánya területe a Majdán-patakig
- c./ Majdán-fennsík a Dera-patakig.

E területeket részleteiben és összefüggéseiben vizsgálva, eddig a következő megállapításokat tehetjük:

a./ Budakalászi Ezüsthely /208 m./

A hegyvonulat kiemelt tönkfelszín. Teljes terjedelmében forrásvízi mészkőtakaró borítja, melyet csak helyenként vékony lepel formájában borít lösz és löszös humusz. Meglehetősen előrehaladott karsztosodás jeleit mutatja. E forrásvízi mészkövet Vendt-Papp könyve/Geológiai kirándulások Budapest környékén/ a pleisztocénbe utalja, mi azonban a kőületek alapján a felső-pliocénbe /leventei emelet/ sorolhatónak találjuk. Valószínű, hogy a travertint lerakó hévforrástevékenység a pleisztocén folyamán is folytatódott, vagy megismétlődött, azonban meggyőződésünk szerint helyi - térbeli - eltolódással a harapovácsi kőfejtő mésztufa-platója felé. E két terület kőzetanyaga ugyanis - a hévforrástevékenységek által végzett elbontástól eltekintve is, - egymástól elütő minőségű.

A területen egyéb kőzet felszinen nem található. Egyes jelek alapján azonban nem nagy mélységben megtaláljuk a felsőeocént /helyenként/ és a felső-triász is. E tekintetben nem látszik indokoltnak az a felfogás, hogy a mésztufa-rétegek alatt számbajöhető mennyiségben oligocén kőzetek /hárshegyi homokkő/ találhatóak lennének. Elképzelhető, sőt valószínű, hogy a forrásmész-kő helyenként közvetlenül, réteghiánnyal települt a dachsteini mészkőre. /Lásd később: Majdán-fennsik/

Ezzel kapcsolatosan említjük meg, hogy az Ezüshegy budakalászi peremén, a művelt terület fölött a felszinen élesszélű, nem görgetett eocén nummulinás mészkő-törmelékét találtunk a lejtőtörmelékben, ezenkívül két jó megtartású, ugyancsak nem mozgott Meretrix - hungarica kőbelet. Rozlozsnik e kagylót Solymárnál a középső eocénből származtatja.

Ezenkívül a vonulat déli peremén Békásmegyer felett a művelés által felszínre hozott és a földekről kiszedett kőzettörmelékben, de e helyen a gyepszín alatt több helyen is, ökölnyi, fejnagyságnyi dachsteini mészkő-törmelékét találtunk. E kőzettörmelék parti jellegű, gömbölyített, nagyságrendileg is parti származásának látszik. Tekintve, hogy vele együtt - de mindenütt csak a közvetlen környezetben fellelhető - egyéb hordalékot találtunk /nummulinás mészkő, finomszemű homokkő, dolomit/ inkább tengerparti, mint folyami hordaléknak látszik. E terület a triásztól kezdve valószínűen állandóan szárazulat lehetett, /erre utal a Majdán réteg hiánya is/ amit az is bizonyít, hogy pl. az oligocén hárshegyi homokkő a Kevély lejtőinek alján mindenütt éles határvonallal elvégződik, és pl. a Rókahegyen sem található.

A hegyhát Kevély felőli részén a 224 m-es magassági pontnál egy régi, - ma már nem működő - kőfejtő létesült. E kőfejtő rejti magában az általunk kutatott barlangot, mely a felszínre több igen erős korrodált oldalfalu, télen intenzíven párologó, minden helyen huzatos hasadékkal jelentkezik a kőfejtő egész területén. A kőfejtő által feltárt kőzetrétegek kövületgazdasága feltűnő. Néhol halmazokban, de általában mindenütt igen sűrűn Limnea és Planorbis-héjak épültek be a kőzetanyagba, a kövült növénymaradványok miatt pedig a kőzet hézagterfogata igen nagy, szinte szivacsos szerkezetű és -kis fajsúlyu. Az Ezüshegy lábánál, az egyik valószínű forrás környékén a felszínen cseppkő-törmelékét találtunk, melynek közepében /ugy a sztalaktitok, mint a sztalagmitok esetében/ 90%-ban a cseppkőbe beépült, kövesült növénymaradványok rejlenek.

b./ Harapovácsi kőfejtő.

Az itt található kőzet az Ezüshegytől teljesen eltérő minőségű. Erősen kristályosodott, tömöttebb, rózsaszínes árnyalatu. Benne a kövületek mennyisége az előbbihez képest elenyésző, meghatározásra alkalmas példányt ezideig nem találtuk, csupán héjtöredékeket. Hiányoznak a növényi kövületek is jórészt, ezért a kőzet likacsoktól kevésbé zavart.

A kőfejtő fölött található 276 m-es rög /Monalovác-hegy/ oligocén hárshegyi homokkőtől takart, s annak legkeletibb előfordulása. A kőfejtőtől Budakalász felé a plató erősen lejt, karsztosodott, a Majdán patakja a további területektől élesen elválasztja, úgy mint az Ezüshegytől a Barát-patak.

Apró, - szerintünk inkább mesterséges eredetű - mélyedések borítják, kezdetleges kőfejtések nyomai.

c./ Majdán-fennsik:

Kutatóterületünkől kissé távolos. Megfigyeléseinkbe azért kapcsoltuk be, mert hajdani összefüggése a három résznek nyilvánvaló, mind genetikailag, mind morfológiailag. Különbözik azonban mind a Majdán, mind az Ezüshegy a középső - harapovácsi - résztől abban, hogy mindkét területen a kőzet sokkal nagyobb mértékben elbomlott, egyes helyeken annyira, hogy a kőzet eredeti szerkezete teljesen eltűnt, fehér, égetett mész-szerű, rendkívül könnyű kőzetté alakult. Számunkra igen fontos a terület azért, mivel itt feltárában látható az, ami az Ezüshegyen csupán következtetéssel állapítható meg: az ugyanis,

hogy a 10-20 m vastag forrásmész-kő-takaró közvetlenül a dachsteini mészkőre települt. A területet - valószínűen a pleisztocénben - ismét törések érték, melyek az eredetileg vízszintes településű forrásvízi mészkövet is eltörték és 4-6°-kal megdőntötték.

Fentiek alapján úgy látszik, hogy a terület genetikai kérdéseit és rétegtani problémáit illetően alkotott nézetek részben korrekcióra szorulnak.

2. Tektonika.

Kutatóterületünk, de az egész mésztufa-fennsík arculatának kialakulásában, fő alkotóközvetének létrejöttében elsődleges szerepe volt a különböző időszakokban a területet ért töréseknek.

Az uralkodó törésirányok a területen ÉK-DNY és ÉNY-DK. Utóbbiak mentén történt a Kévély kibillenése is, ugyanilyen iránya van a részben fedett budakalászi törésnek is. ÉNY-DK irányu az a vetődés is, mely az Ezüsthegy gerincét a 210. m-es magassági pont közelében eltorlíta.

ÉK-DNY irányuak azonban zömmel a kőfejtőben található törések is, és ezeknek mentén alakultak ki az ott lévő barlangjáratok is. Ugyancsak ezt a törésirányt követi a területünkét É-ről határoló Barátpatak is.

A kőfejtőben végzett tektonikai felmérés eredményeképpen megállapítható volt, hogy az egymást hegyesszögben keresztező számtalan kisebb és több jelentős törés kivétel nélkül az ÉK-i irányt követi, a 0-90° szögtartományba esik. Leggyakoribb irányok: 80-260, 90-270, 70-250.

Az ÉK-DNY irányt követi a harapovácsi kőfejtőtől északra lévő patakmeder is, mely a Majdán-patakba torkollik. A Dera völgye is közelítően ilyen irányu.

Méreteiket tekintve is ezek a jelentős törések, nem véletlen az sem, hogy a kőfejtő területén lévő, - járható méretű - barlangjárataink is mind ezeket az irányokat követik, köztük a legnagyobb, részben bontás nélkül is bejárható és jelenleg kutatás alatt álló járat a 90-270 és 80-260 irányokban fejlődött. /1. később/

A Harapovácsi kőfejtőben ezideig felmérést még nem végeztünk, azt a jövő évi munkánk során fogjuk végrehajtani a Majdán-fennsikkal egyetemben.

Fenti irányu törések mentén törtek fel hajdan a terület hévforrásai. Azokban a járatokban lehet nyomát találni, melyek a fenti irányokat követik. De ugyancsak ÉK-DNY irányu törés mentén fakadt az a hévforrás is, /bemértük 1965. jan. 5.-én/ mely a békásmegyeri téglagyárral szemben a vasúti vágány tulsó oldalán egészen 1943-ig táplálta a volt «Attila-strand» medencéjét. A forrás tevékenysége rövid idő alatt szűnt meg, a községi Irrattár tanúsága szerint akkor, mikor a tőle nem messze lévő téglagyári agyagfejtő talpát lemélyítették. Tény az, hogy ez az agyaggödör mélyebben fekszik ma már, mint a volt strand - fürdő, s fenekén állandóan víz tör fel. Ennek a víznek begyűjtését január hónapban elvégezzük, kémiai elemzését azonban - felszerelés híján - magunk elvégezni nem tudjuk, ehhez segítséget kell kérnünk.

Ezüsthegyi hévforrás-barlangok

A budakalászi Ezüsthegyen, a 210. és 222 m-es magassági pontok között telepített, ma már nem művelt kőfejtő területén található.

A feltáráshoz alkalmas, nagyobbméretű üregek uralkodóan az 50-90° szögtartományba esnek.

1. sz. munkahely, /1.sz. üreg/

50-270° irányu törés mentén kialakult, erősen korrodált falu szűk járat. Oldalfalain 15-20 cm vastagságban hévíztől vagy gőzök-gázoktól megtámadott, égetett mészszerű, igen könnyű fajsúlyú kőzetréteg található. Az üreg huzata igen erős, hűvösebb időben jól észlelhető meleg levegőt párologtat ki. Ezt a levegőt már +10 foknál melegnek találtuk, ill. éreztük. Mért hőmérsékleti értékek 17-13°C közöttiek. A járat lefelé bővül, kb. 1-1,5 m-es mélyítéssel járható méretű lenne. Végpontján, melyet elérni egy megelőző szűkület miatt nem tudunk, a bedobott, gyermekfej-nagyságu kövek is hallhatóan soká gurulnak lefelé. Tekintve, hogy e szűkületen átjutni sehogyan sem tudunk, annak felülről vagy oldalról való megkerülését próbáltuk meg. Oldalról egy kisebb törés mentén robbantással lehetne a szűkület mögé jutni. Tekintve, hogy a harapovácsi üzem /Ürömi bányához tartozik/ e területre engedéllyel nem rendelkezik, azt meg kellene kérni, de ezenkívül a lómester díja és a lószerű ára, amit meg kellene térítenünk, meghaladja jelenleg anyagi lehetőségeinket. Ezért a másik módot választottuk, hogy felülről bontsunk rá a szűkület utáni szakaszra. Ezt a munkát a fagyok félbeszakították.

2. sz. munkahely, /3.sz. üreg/

90-270° irányu törés mentén kialakult, átlag 1 m szélességű járat, mely két helyen 2-, ill. 3 m-es teremé bővül. Magassága az elején 3-4 m, hátrább egyre alacsonyodik, azaz a járat lefelé tart, s benne a kitöltés szintje egyre magasabb. Ezideig 20 m hosszúságu. Végpontján megkezdett bontásunk nagymennyiségű omladék közé vezetett, s a bontás egyre veszélyesebbé vált, így kénytelenek voltunk ott az álmennyezetet leengedni és a kőtömegek megnyugvásának idejére ott a munkát szüneteltetni. Ez a kényszerű szünet okozta, hogy végül a barlangjárat közepén jobbra, 45-225° irányban mutatkozó, kicsiny járatba behatolni megpróbáljunk. Legnagyobb meglepetésünkre az üreg később jóval tágasabbnak bizonyult, s a szálsziklának vélt oldalfalak, ill. talaj összecementált kőtömböknek bizonyult. Ezt annyira kibontottuk, hogy benne kb. 4,5 m hosszúságban behatolva, ezt a járatot egy 80-260° irányu törés mentén kialakult másik járat keresztelte, melyből igen élelnk, a munkában kimelegedett testünkre kellemetlen mértékben erős huzat jelentkezett, azonban olyan szűk volt a huzat irányában, hogy még belelátni sem tudunk. E járat a kis keresztfolyosótól jobbra is folytatódik kb. 5-6 m hosszban, igen erős humuszos kőtöltéssel, mely a felszínen is látható horpadásból ered.

Az előbb említett, baloldali járat előtt a 45-225° irányu kis járatot lemélyítettük és örömmel láttuk, hogy mintegy méternyi mélységben járható méretűvé tágul. Jelenleg kb. félmétert mélyítettünk, így már beláthatunk a hasadékba egy darabig. Látható mélysége 3-4 m, azonban a belédobott kövek gurulását hallgatva, további lefelé jutási lehetőséget jelent. Megjegyezzük, hogy a 4 m-es mélység lefelé azt jelenti, hogy elértük a kőfejtő talpszintjét és ha tovább hatolhatunk lefelé, úgy kijutunk a törmelékes részből, melyet e helyen több egymást keresztező törés munkája idézett elő. E törés /80-260/ iránya az Ezüst-hegy hátának hosszanti irányát is jelzi, s ez a törésirány a hegyháton végighúzódik, több helyen észlelhető. Legfontosabb azonban, hogy metszi az Attila-strand volt hévforrásának helyét is.

Ennél az üregnél kutatás közben igen érdekes jelenséget tapasztaltunk. A főjárat oldalfalán több helyen, így a végpontnál jelentkező kis járat torkolatában, valamint az előbb említett és ma már bejárt jobboldali mellékjárat torkolatában is, intenzív páralecsapódást észleltünk. Ez a pára nagy cseppekben ült a járat borsókövei között, egyébként a borsóköveket főleg e helyeken találtuk. Belőle mintát gyűjtöttünk és a VTUKI-nak elemzésre adtuk. Ennek eredménye pillanatnyilag még nem áll rendelkezésünkre.

Mikor a járatban ezt a jelenséget észleltük, kint méréseink szerint 10-20°C hőmérséklet volt, hetek óta tartó szárazság ideje alatt a páralecsapódás egyre csökkent, míg végül teljesen el is tűnt. Nem is tért vissza, csak az esőzések megszűnte után mintegy 6-8 nappal. E jelenségnek megpróbáltuk magyarázatát adni, azonban az általunk kialakított álláspont helyességéről az 1965. év folyamán további megfigyelésekkel kívánunk meggyőződni, s végleges véleményt csak azután alakíthatunk ki.

Megemlíthetjük még, hogy e járathban a hőmérsékleti értékek az 1. sz. munkahelyével megegyeznek, a huzat-erősség e helyen kevésbé jó, mint az 1. sz. munkahelyen, ugyanakkor azonban a járat méretei jóval tágasabbak.

2. sz. üreg. Nem áll bontás alatt.

Ugyancsak 90-270 irányu hasadék, 2. sz. munkahelyünk folytatása. Huzata erős, azonban rendkívül veszélyes, omladékos, közvetlenül a berogyás, /viznyelő/ alatt huzódik. Iránya alapján az 1. sz. munkahely járatát keresztezi. Erős kitöltés, porlott, könnyű anyaggal. Talaja álfenék.

4.sz. üreg. Nem áll bontás alatt.

Erősen korrodált, járható méretű hasadékjárat. /Ruhaszaggató néven/ Huzata kevésbé intenzív, de állandó, a huzatirányok a többi járat irányával megegyeznek, azonban nem a járat végpontjáról, hanem az álfenék törmelék-halmazából tör elő a huzat. Bontásához azért nem kezdünk hozzá, mert a bejárat nyílás fölött igen omlékony, állandó kőhullás által szüntelenül bomló párkány az ott tartózkodást veszélyessé teszi.

Kisebbsz. hasadékok, nem járható méretűek:

5. sz. üreg. Erősen huzatos, télen párafelhővel jelentkezik, azonban még 3 m mélységben is csak 10 cm szélességű, nagy robbantási munkát jelentene.

6.sz. üreg. Ugyancsak erősen huzatos, szélessége azonban ugyancsak nem haladja meg a 15 cm-t. Télen itt is erős meleg áramlik felfelé.

7. sz. üreg. Az 1. sz. munkahelyre majd merőleges irányu, az elején átlagosan 20 cm, beljebb nagyobb szélességű. Bontását arra az esetre irányoztuk elő, ha 1-2. sz. munkahelyeinken a munkát bármilyen okból nem folytathatnánk. Gyenge huzat, téli párolgás igen csekély.

A terület történeti vonatkozásai.

A vonatkozó irodalom három olyan - római kori - leletről tesz említést, melynek nyomára jutni szándékoztunk:

1./ Római őrtorony: a régi leírás szerint négyzetes alaprajzu, másfél méter vastag falakkal. Építtette: Frigeridus, I. Valentinianus hadvezére, 360 körül.

Nem találtuk eddig.

2./ Római villa alapfalai: a Dolina-völgyben.

Nagy, nyitott tornáccal, 200 körül készíthetett. Ezideig nem találtuk meg.

3./ Barátpataki őrtorony:

Falai nagyrészt a földben, római kori. Minden valószínűség szerint a művelés alá került területen széthordták, keresését azonban folytatjuk.

A terület geológiai bejárása közben a következőkre bukkantunk:

A Kevélyről leereszkedő vizmosásban, a harapóvácsi dűlő mellett, mielőtt a Dolina-patak betorkollik, a szivárgó forrás medrében egy db kb. 70-80 cm átmérőjű, 15 cm vastagságú, közepén ugyancsak kb. 10-15 cm átmérőjű lyukkal ellátott, malomkerékszerű kőlapot találtunk, páráját a mésztufaplatón egy sziklacsoport mellett. Homokkőből faragott, nem valószínű tehát, hogy malomkőről lenne szó, mert erre a célra a morzsolódó, gyenge kőzet alkalmatlan. Egy ugyanilyen kerék harmadik darabját a vizmosásban feljebb találtuk meg.

Szürke agyagedény perem-darabok az Ezüsthegy északkeleti oldalán a művelt föld tarló -
ján, valószínűleg szántás közben felszínre kerültek.

Jellegzetes, az aggteleki durvább anyagu cserepekhez igen hasonló edények töredékei, az
űrömi ut melletti 1. sz. dombon, felszínen, kőomlás között, valamint a feltételezett forrás fe-
lete humuszanyagában. Ez utóbbi bontás közben találtuk meg. A bontást a helyszínen be-
szüntettük.

Agyagedény-töredék a kőfejtőhöz Békásmegyér felől vezető ut melletti területről.

Kövesedett fatörzs-maradványok az 1. sz. és 2.sz. dombról is kerültek elő.

Tekintettel, hogy részben a művelés, részben "amatőr" kőfejtés következtében e helyek erő-
sen veszélyeztetve vannak /a területről építkező emberek állandóan hordják a könnyen fej-
thető követ/ célszerű lenne, ha azt szakember megtekintené és megóvásukra intézkedés tör-
ténne. Az eddigi leletek feliratokkal /lelet helye, idő/ csomagolva rendelkezésre állnak, azt
be tudjuk mutatni. A kerek kőlapok természetesen a helyszínen található.

Meg kívánjuk említeni, hogy a kőfejtő déli oldalán hatalmas kőekből rakott fal maradvá-
nyai láthatók, ezeknek korát meghatározni nem tudjuk, ugyancsak szakembernek kellene
megtekinteni.

Megjegyezzük még, hogy leleteinkről értesíteni kívántuk Vértés László ősrégészt, azonban
ő az időben nem tartózkodott Budapesten és üzenetünket valószínűleg nem továbbították
megérkezésekor.

Egyéb munkák:

A "Berdó" -dűlőben az Ezüsthegy É-i oldalán egy volt vadászház, a kőbányatulajdonos
volt háza üresen állt. Ezt megkaptuk bérbe a Szentendrei Járási Tanácstól. Az ajtók és ab-
lakok nélküli épületet rendbehoztuk, lakhatóvá tettük, itt kutatóházat létesítettünk. Elkezdtük
a ház mellett lévő, igen mély kut tisztítását is, a fagyok azonban ezt a munkát megakadá-
lyozták, s azt tavaszra halasztottuk el.

Rendszerezettük és felratoztuk az általunk begyűjtött kőzetmintákat, kövesült fadarabokat és
a történelmi részben említett cseréptöredékeket is. Ez utóbbiakat a Nemzeti Múzeum ille-
tékesének jelentettük, ezideig azonban még nem válaszoltak. Megtekintésük annál is inkább
fontos lenne, mert a lelőhelyen "maszek"-kőfejtés folyik, s féltő, hogy esetleg fontos régé-
szeti értékeket tesznek közben tönkre.

Az idén nyáron szabadság hiánya miatt Aggteleken expedíciót nem hajtottunk végre, csupán
a több napos ünnepek alkalmával alkalmasszerűen. Az augusztus 20-i ünnepek alkalmával
így került sor arra, hogy Magyar Gábornak egy Szinpetri közelében lévő munkahelyén se-
gédkezzünk. E helyen egyébként 1965. februárban egyhetes téli tábort fogunk létesíteni Ma-
gyari Gáborral történt megbeszélés alapján, ugyancsak 1965-ben Jósyaafőn a Baradla-bar-
lang felső szintjét kutatjuk tovább.

Könnyü Árpád

Kovács Györgyné

Társulatunk irrodájában az alábbi kiadványok kaphatók:

Karszt- és Barlangkutató II. kötet /Évkönyv 1960/	10.-- Ft
Karszt- és Barlangkutató III. kötet /Évkönyv 1961/	10.-- Ft
Karszt- és Barlang /középlap/ 1-6. számai	számonként 6.-- Ft
MKBT Tájékoztató régebbi számai	számonként 2.-- Ft
Schafarzik - Vendl - Papp: Geológiai kirándulások Budapest környékén III. kiadás	33.-- Ft

J E L E N T E S

AZ E.K.M.E. BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA 1964. ÉVI MUNKÁJAROL

Mind a feltáró, mind a tudományos munkára meglehetősen nagy energiát fordítottunk ez évben, bár akivánt eredmény nem minden esetben realizálódott megfelelően. A mérések, kutatások precízebbé tételére fordított munkánk eredményes volt, a csoport munkájának ez az oldala látszik a legsikeresebbnek.

1964. évben végzett munkánkat a következőkben foglalhatjuk össze:

I. Tudományos vizsgálatok, kutatások, adatgyűjtés

I./1. Deszivárgási vizsgálatok. Folytattuk a tavaly elkezdett konkrét beszivárgási vizsgálatokat a Vass Imre-barlang vízgyűjtő területén. Előző évi jelentésünkben részletesen kifejtettük a vizsgálat sorozat célját. Ez évben legyártottuk a tervezett 30 barlangi mérőberendezést mintegy 450 óra ráfordítással. A legyártott műszerekből 10-et beszereltünk és ezekkel megkezdődött a mérés. A Lagunás-szifon gyakori elzáródása miatt a barlang hátsó részébe tervezett készülékek beállítása elmaradt. Az év folyamán elkészült a hálózati áram bekapcsolása, így a hatszínirős regisztrálók üzembehelyezése megkezdődött.

I./2. A kalcit-aragonit problémával kapcsolatban ez évben az irodalomban fellelt újabb kiutatási reakciók feldolgozása történt meg. A korábbi munkát összefoglalóan Brünneben, a nemzetközi barlangtani konferencián előadásban ismertettük.

I./3. Folytatódtak a cseppkőszíneződési vizsgálatok. További képződmények analízise fejeződött be. A cseppkővek színeződött rétegei és a csepegő víz vas tartalma között kerestünk összefüggést. A vizsgálatok tovább folynak.

I./4. Tovább folytattuk a barlangi mikroklíma vizsgálatokhoz az adatgyűjtéseket. Felszereltük a három klíma állomást és a barlangi léghőmérsékletváltozásokkal kapcsolatban sikerült számottevő eredményt elérnünk. A barlangi levegő u.n. "agresszív páratartalma" a műszerek használatát nagy mértékben megnehezítette. Olajba merülő légmentes fedő alkalmazásával sikerült a bepárasodás veszélyét nagy mértékben csökkenteni. Megkezdtük a levegő összetételének vizsgálatát.

I./5. Megkezdődtek a görbecseppkő képződési vizsgálatok. Fotomorfológiai vizsgálatokat folytattunk a Vass Imre-, a Béke-, a Baradla-, a Szabadság- és a bódvarákói Rákóczi-barlangban. Számos képződményt begyűjtöttünk és a kristálytani, valamint kémiai elemzések folyamatban vannak. Részletes munkahipotézist dolgoztunk ki. Felismertünk egy új képződési ill. növekedési lehetőséget, az u.n. aeroszol hatást, valamint az irodalomban leírt kapilláris hatás elméletét módosítottuk a vizsgálatok eredményei alapján.

II. Mérési és térképezési munkák

II./1. A távmérő műszert az év folyamán kissé átalakítottuk, ezért működésében több-kevesebb kiesés volt. Felszereltünk 10 csepegésmérőt és bekötöttük a kábelre. Elkészült a 10 mérőhelyes regisztráló rész is.

II./2. A fotogrammetrikus szelvényezési munkák folyamatban vannak. A barlang teljes feldolgozása dr. Papp Ferenc indexelési módszere alapján megkezdődött. Ez a feladat a következő évben várhatólag befejeződik. A fotogrammetrikus szelvényezések az indexelési munkát is nagymértékben megkönnyítik.

III. Feltáró kutatások

III./1. Tovább folytattuk a Vass Imre-barlang végpontján az omladékátörési kísérletet. Az omladékba aknát fúrtunk /2 m/, majd vízszintes tárót hajtottunk a szálkő mentén /10 m/. A táróval egy szellőző repedésnek ütköztünk, mely mentén 4,5 m-t lefelé haladva kis folyosóba értünk. A folyosó keleti oldala a Vizes ág folytatásának bizonyult. Az így elért patakmederben igyekeztünk nyugat-északnyugat irányban kitérni, de az omladék továbbra is áthatolhatatlannak bizonyult. A repedés huzatos kürtőben folytatódik, de annyira elszűkül, hogy behatolni nem lehet. Sajnos robbanóanyag és robbantási engedély hiánya miatt az «őseMBERI módszerekkel» folytatott feltárási kísérlet továbbra sem járt eredménnyel.

Adatok: Műszak: 1964. március 27-30
 április 4-6
 április 29- május 2
 május 16-20
 június 12-14
 augusztus 19 - szeptember 6
 november 6-8

összes munka 4930 óra.

III./2. Tovább folytatódta a Kopolya-barlang feltárási munkái is a Szinpetri községbeli lakosokból alakult önkéntes munkabrigád közreműködésével. Jelentékeny mértékű előrehaladást az áttekinthetetlen szövevényességű deltalabirintusban nem sikerült elérni.

Összes munka 456 óra.

IV. Oktatási feladatok

IV./1. A pénteki összejöveteleken tovább folytattuk a már bevált előadás rendszert - összesen 22 előadás hangzott el az év folyamán, a legkülönbözőbb témákról. Oktatási munkánk megnőtt, mivel sok fiatal csatlakozott a csoportunkhoz.

IV./2. A hazai karsztvidékek megismerésére és a barlangi munka elsajátítására tanulmányi turákat rendeztünk, összesen tizenhárom alkalommal.

A tanulmányi kirándulásokon általában 9-14 kutató és kezdő vett részt. Fő céljuk a geológiai viszonyok, a barlangban való mozgás, szerszámok használatának stb. megismerése volt.

IV./3. A hegymászóbizottsággal együtt több hegymászógyakorlatot tartottunk és ennek keretében résztvettünk a hegymászó találkozókön. Csoportunk 8 tagja járt a Tatra hegymászó utjain.

IV./4. Csoportunk több tagja vett részt az abalgéti barlangnapon, ahol egy zsomboly feltárási munkáiba is bekapcsolódtak.

V. Egyéb feladatok

V/1. Elkészült a Jósvalói kutatóállomáson az elektromos energiavezeték ill. a telefon. A hálózat az áramszolgáltatásba és a telefonhálózatba bekapcsolták. Így a BAKI megbízásából a karsztos beszívargás nagyobb mértékű vizsgálata indult meg.

V./2. A csoport tagjai ez évben is résztvettek az MKBT különböző kiadványainak szerkesztési és lektorálási munkájában.

V./3. Fotodokumentációs munkát végzett csoportunk több tagja a bódvarákói barlangokban.

VI. Kapcsolatunk más csoportokkal

Ez évben a Vámör csoporttal szerveztünk néhány közös akciót. Tudományos kutatómunkánkba a Vörös Meteor és a Kinizsi csoport néhány tagja kapcsolódott be. Megismertettük velük az alkalmazott módszereket. A dorogi barlangkutató csoporttal is szerveztünk közös barlanglátogatási akciókat.

VII. Külföldi kapcsolatok

VI./1. Csoportunk 5 tagja vett részt az 1964. évi brnoi nemzetközi barlangtani konferencián, ahol a csoportunk részéről két előadás is elhangzott. Itt a Görögországban kialakított kapcsolatok továbbfejlesztése mellett a csehszlovák és lengyel, valamint jugoszláv kutatókkal alakítottunk ki tudományos együttműködésre szolgáló kapcsolatokat.

VI./2. Csoportunk egy tagja járt Angliában és Izlandban, ahol felvette a geológusokkal a kapcsolatot.

VII./3. 6 alkalommal vettek részt kutatóink a Lengyel Tátrában a krakkói és a czeszochowai kutatókkal közös táborozásban. Összes kinti munkaóra 342. A Snezna barlang Magyar-ágának fellérésében és a barlang kutatásában két kutatónk vett részt.

VII./4. A jósvafői kutatóállomáson ill. Budapesten ez évben 24 lengyel kutatót láttunk vendégül.

VIII. Irodalom

Csoportunk tagjai részéről a következő közlemények jelentek meg ez évben:

1. Gádoros Miklós: Műszeres vizsgálatok a karsztos beszivárgás megfigyelésére. ÉKME Tudományos közlemények, 1964.
2. Bidló Gábor - Maucha László: Jósvafő környéki karsztvidékek vizsgálata. ÉKME Tudományos közlemények, 1964.
3. Czajlik István-Cser Ferenc: Megjegyzések a hidrosztatikai nyomásváltozáson alapuló cseppköképződési elmülethez. Karszt- és Barlang, 1963. I. p. 7.
4. Dékány Csaba: Barlangi mérés technika II. A barlangfelmérés módszerei. Karszt- és barlang, 1963. I. p. 11.
5. Cser Ferenc: Barlangi mérés technika III. Kémiai mérések. Karszt- és Barlang, 1963. II. p. 55.
6. Sárvány István: Jelentés az ÉKME barlangkutató csoportja 1963. évben végzett munkájáról. Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1964. I. p. 10.
7. Lorberer Árpád: Lengyel barátaink sikere. Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1964. IV. p. 77.
8. Bognár Gyula: A Magyar-labirintust kutatják a varsói barlangkutatók. Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1964. IV. p. 77.
9. Lorberer Árpád: Lengyelországi beszámoló. Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, 1964. IV. p. 77.

Előadások:

1964. júl. 2. Brno

Cser Ferenc-Czajlik István-Fejérdi István: A CaCO_3 polimorfok kimutatási reakciójának kritikai vizsgálata.

Gádoros Miklós: Csepegő vizek táymérése a barlangokban.

1964. november 24. MTESZ

Maucha László: A jósvafői kutatóállomás jelenlegi munkája és jövő tervei.

Sárváry István: Geodéziai mérések a Vass Imre-barlangban.

Cser Ferenc: Ásványtani vizsgálatok barlangokban.

Czájlik István: Karszthidrokémiail vizsgálatok.

Pályi Gyula: Cseppkőszineződések vizsgálata.

Gádoros Miklós: A Vass Imre-barlangban működő távmérő berendezés.

Kovács Gábor Dezső: A barlangi műszerezés technikai problémái.

Cser Ferenc

B E S Z Á M O L Ó

AZ FTC BARLANGKUTATÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK /VOLT KINIZSI T. E. TERMÉSZETJÁRÓ SZAKOSZTÁLYÁNAK/ 1964. ÉVBEN VÉGZETT MUNKÁJÁRÓL.

Tíz éve, 1954. tavaszán alakult meg szervezetiileg is az a lelkes kis csoport, mely előbb Kinizsi név alatt, később a nagymultu Ferencvárosi Torca Club szakosztályainak nagy családjában folytatta munkáját.

A tízéves évforduló kötelez: ez volt szakosztályunk jelszava 1964-ben és ennek szellemében munkálkodtunk az év során a magyar karszt- és barlangkutatás további sikerei érdekében.

I. Tudományos vizsgálatok, kutatások, adatgyűjtések.

1./ Keveredési korrózió

Ernst Lajos és Balázs Dénes vizsgálatokat végeztek a keveredési korrózióknak a karsztosodásban elfoglalt nagyságrendi szerepére és különleges eseteire vonatkozólag.

Ernst Lajos olyan levezetést készített Tillmans képletéből kiindulva, amelynek segítségével tetszőleges koncentrációju oldatok bármilyen arányu keveredés esetén fellépő pótlólagos oldás megközelítő pontossággal kiszámítható. Ernst Lajos ellenőrizte a svájci Bögli professzor adatait és azokat saját számításaitval elég jó egyezőségűnek találta.

Ernst Lajos lehetségesnek tartja a telített karsztvizeknél fellépő keveredési korróziót is. Levezette a keveredési korrózió egyik speciális esetére, az általa "hőmérsékleti keveredési korrózióknak" nevezett oldási folyamatra érvényes képletet. E képlet alapján kiszámítható, hogy ha pl. két telített, 15 nk^o-os karsztvíz keveredik, melyik közül az egyik 10, a másik 20 C^o-os /keveredési arány = 1:1/, akkor az oldat a keveredés után további 2,7 mg CaCO₃-t képes literenként feloldani.

Balázs Dénes gyakorlati számításokat végzett az Aggteleki-karszt barlangjaiban fellépő keveredési korrózió nagyságrendjére vonatkozólag is. A vizsgálatok alapjául a Béke-barlangot vette alapul, amely Jakucs László szerint tipikus példája annak, hogy az Aggteleki-karszt barlangjai kizárólag erróziós uton bővülnek és a karsztos korrózióknak a barlangtágításban semmi szerepe nincs. Pontos számításokkal levezethető, hogyha pl. a tavaszi hóolvadáskor a barlangban stagnáló A./ típusu 20 nk^o-u vízhez 5 nk^o-u B./ típusu olvadákvíz folyik hozzá /10, ill. 5 C^o/, akkor literenként 21,73 mg/1 CO₂ szabadul fel.

Ez a széndioxidmennyiség $7,5 \text{ C}^{\circ}$ -on további 28 mg CaCO_3 -at képes oldatba vinni literenként.

Balázs Dénes számításokat végzett a különböző koncentrációjú felszíni karstpatakok összefolyásakor fellépő keveredési korrózió nagyságrendjére vonatkozólag is; a karstos felszínek lepusztulási folyamatában azonban ez a korróziós jelenség elhanyagolható tényezőnek bizonyult.

2./ Vegetáció szerepe a karstos korrózióban

1964-ben gyakorlatilag befejeződtek azok a kísérletek, amelyeket a szakosztály tagjai Balázs Dénes vezetésével a vegetáció és a karstos korrózió összefüggéseire vonatkozólag végeztek. A vizsgálatok azt mutatták, hogy szükségszerű törvényszerűség áll fenn a karstos terület vegetációs foka és a karstforrások Ca-Mg koncentrációja közt. Több, mint száz hazai és külföldi karstforrás vizét analizálták és az adatokat a vizgyűjtő terület vegetációs viszonyai szerint csoportosították. A kopár albániai, libanoni és szíriai karstokon alig $5-8 \text{ nk}^{\circ}$ -u karstvizeket találtak, szemben a közép-európai erdős területek $15-20 \text{ nk}^{\circ}$ -u vizeivel. Megállapítható volt az is, hogy a karstforrások keménységét a hőmérséklet - azonos csapadékviszonyokat feltételezve - elsősorban nem direkt módon, hanem a sajátos talaj és vegetációs viszonyok kialakításán keresztül indirekt uton befolyásolja.

Speciális berendezések segítségével vizsgálatokat folytattunk a különböző talajokon áthatoló csapadékvíz oldó tevékenységére vonatkozólag. A sokszáz mérés átlagolásából a következő adatok születtek /15 cm talajrétegen átszivárgtatott csapadékvíz keménysége 160 cm vastagságu mészkőzuzalékon való átvezetés után/:

terra rossa esetén	25,8 nk°
kevert agyagtalaj, növényzet nélkül	28,6 nk°
u.a. füves növényzettel	42, nk°
laza humusz	62,1 nk°
homokos talaj	18,5 nk°

Az adatok természeti körülmények között értékben alacsonyabbnak adódnak az alsóbtalajrétegek hatására, azonban a különböző talajtípusoknak a karstosodásban játszott szerepe viszonylagosan jól érzékelhető.

Vizsgálatokat végeztünk a különböző csapadéktípusok /csendes és záporosó, hó stb./ korróziós hatására vonatkozólag is.

3./ A karstokorrózió mértéke az Észak-borsodi karstban.

1964. elején befejeztük és értékeltük azokat a vizsgálatokat, melyeket az É-borsodi karst jelenlegi oldásos pusztulásának mértékére vonatkozóan több éven át folytattunk. Bár ez a téma igen komplikált és sok körülményt igényel /p. igen zavaróan hatnak a rendszertelenül fellépő felhőszakadások, a téli csapadék mennyiségének ingadozása stb./, számításaink szerint É-borsodi karstban a K_1 mutató /tényleges összes korróziós lepusztulás/ értéke $0,015 \text{ mm/év/km}^2$, azaz a karstpatakok vizében oldott állapotban évente 1 km^2 -nyi karstos területről - 680 mm évi átlagos csapadék esetén - 15 m^3 mészkő szállítódik el.

Az 1963. évi forrásvizsgálataink alapján az Észak-borsodi karstról évente kb. 3900 to CaCO_3 és közel 650 to MgCO_3 , összesen tehát 4.550 to karbonátkőzet pusztul le olvadásos uton. Ez megfelel kb. 1700 m^3 kőzetnek. Ehhez természetesen hozzászámítandók az eróziós uton folyó letarolás évente igen változó értékei is.

Vizgazdálkodási szempontból nem elhanyagolhatók azok a vizsgálataink és számításaink, amelyeket az Észak-borsodi karstban a fajlagos lefolyás mértékére nézve végeztünk. Az eredmé-

nyek arra figyelmeztetnek, hogy a Vizgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet által ki-
munkált adatok túlzottak /32%-os lefolyás/, karszvizkészlet-gazdálkodási szempontból
12-15%-os értéknel nagyobbaj nem számolhatunk. A VITUKI évi 19,5 millió m³ karszt-
vizzel számol, méréseink szerint, többéves átlagban 14-15 millió m³-nél nagyobb meny-
nyiséget vizgazdálkodási mérlegeinkben nem szabad számításba venni a 137 km²-nyi
karsztos vízgyűjtő területől.

4./ A karsztos lepusztulás intenzitása különböző klímaviszonyok között.

A szakosztály tagjai évek óta folytatják adatgyűjtő munkájukat a karsztos lepusztulás
intenzitásával kapcsolatos témában. A sarkkörtől a trópusokig mintegy 30 ország karszt-
vidékét keresték már fel és mindenhol vizkémiai vizsgálatokat végeztek.

A karsztos lepusztulás intenzitásának a klíma függvényében való vizsgálata a geomor-
fológusok körében évek óta az érdeklődés középpontjában áll, különösen azóta, hogy
J. Corbel francia professzor adatokkal próbálta igazolni a hidegégővi karsztosodás tízsze-
res nagyságrendjét a trópusi karsztosodáshoz viszonyítva. Balázs Dénes doktori disz-
sertációjában Corbel adatairól - amelyek az alaszka Tanana és a floridai Kissimsee
folyóról származnak - kimutatta, hogy azok ilyen következtetés levonására nem alkalma-
sak.

1965-ben e témában további új adatok fognak rendelkezésünkre állni, ha az 1964. őszén
a Maláj-archipelágusba indult kutató expedíciánk visszatér /lásd később./

II. Feltáró munkák

1./ Terezsteny-barlangrendszer kutatása.

Szakosztályunk most már tízedik éve ostromolja változatlan kitartással az emberi szem
előtt ma még ismeretlen terezsteny-barlangrendszert. Az elvégzett kísérletek alapján is-
merjük mérelet, hidrográfiai összefüggéseit, főbb járatait stb., csak éppen fizikailag nem
tudunk hozzáférni. Egy-egy nyári expedíció túl kevés az elvégzendő nagy tárhajtási
munkákhoz képest. S a következő nyáron mindig azzal kell kezdeni, hogy a megrongált
munkahelyeket előbb helyreállítsuk . . .

Ez történt az idei nyáron is, amikor Stefanik György vezetésével a Keserítő víznyelőjé-
ben, az un. 1-es munkahelyen megindultak a munkálatok. A hóolvadás lezuduló vize
sok ácsolatot kidöntöttek és az omlások eltávolítása napokat vett igénybe.

A gondosan vezetett munkanapló részletesen ismerteti az elvégzett munkát, az életpeszé-
lyes nehéz küzdelmet a meg-megújuló sziklaomlásokkal. A naplósorok közül csak né-
hányat emelünk ki, 1964. augusztus 11-ének délutáni eseményeit, melyek csaknem vég-
zetes következményekkel jártak.

«Az idei expedíciónk megkezdése óta - írja naplójában Stefanik György - szinte napon-
ta kaptunk egy-egy jó kiadós esőt. A talaj teljesen átázott, de lent a 40 m-es kibontott
sziklaalabirintusban az eső nem zavarta a munkát.

Hárman dolgoztunk a legmélyebb ponton: Molnár József, Frecska József és Stefanik
György. Ketten, Kovács Frigyes és Daczi Imre 15 m-rel feljebb, a Zolt-teremben biz-
tosítottak.

Három nagy sziklatömböt akartunk kiducolni, mikor a biztosítónk kiabálására lettünk fi-
gyelmesek . . .

- Zivatar van, ömlik be a víz, Meneküljetez kifelé! . . .

Nem vettük komolyan a figyelmeztetést, hiszen a 10 év alatt nem volt rá példa, hogy vá-
ratlanul ránk törjön itt a víz. A lejárati körül ugyanis annyi nyelőllyuk van, amely képes
elnyelni az aknán befolyó bármilyen mennyiségű vizet.

A következő pillanatban azonban tompa morajlást hallottunk, majd a járat teljes szélességét kitöltve zuhogott ránk a magasból a szennyes, habos áradat.

Nem veszítettük el lélekjelenléteinket: mindhárman öreg, tapasztalt barlangászok vagyunk. Amikor megjelent az ár, szinte ösztönszerűen emeltük lámpáinkat a magasba a sziklahasadékokba. Egy másodpercet sem vesztegethettünk: tudtuk, hogy a még kellően ki nem ácsolt omladék-halmaz pillanatok alatt össze fog omlani, s akkor minket is maga alá temethet.

A vizesés ellenében elindult felfelé az első társunk. Alulról világítottunk neki, míg át nem éri a következő padkára, az ún. Róka-lyukba. Ott ismét meggyújtotta a lámpáját.

A Róka-lyuk is recsegett-ropogott, a magasból szikladarabok görögtek le. De nem rohant tovább, segítette a még bentrekedt két társát kihuzni.

Kitűnő önfegyelmi vizsga volt ez a néhány perc! Végülis egymást segítve az egyre vadabbul zugó árral szemben - elértük a biztonságosabb Zolt-termet. Innen már csak pár perc volt a lejáratú akna . . . Megmenekültünk!» - fejezte be Stefanik Gy. az izgalmas naplórészletet.

A három fiu bajtársiasságból jelesre vizsgázott. Lélekjelenléteiknek, egymást segítő gyors cselekedeteiknek köszönhető, hogy nem következett be az eddigi legsúlyosabb barlangos tragédia.

A következő napokon ismét esett az eső, az 1-es munkahelyre nem lehetett leereszkedni. Helyette - még zuhogó esőben is - az ún. Veszettárpás nevű töbörben, amelyet egy évvégi műszak emlékére Szilyes-ter-töbörnek is nevezünk, új feltáráknát létesítettek. E munkahelynek az ad jelentőséget, hogy a víznyelőlyuk viszonylag közel esik a szalkőzet-hez.

A helyszínre érkező szakosztályvezető megvizsgálta az 1-es munkahelyen kialakult helyzetet. Már a Zolt-teremig úgy lehetett csak eljutni, hogy sziklaomlást kellett közben szétbontani. Innen még le lehetett ereszkedni egy 2-m-es aknába, ott azonban elszomorító volt a kép. A sziklatömbök és a ducoló fák olyan össze-visszaságban zárták le a járatot, mint amikor egy csomó gyufaszálat játékból mokka-cukorral kevernek össze.

Az a járatszakasz, ahol három tagtársunk néhány nappal előtte az árral küzdött, teljesen megsemmisült. Rossz rá gondolni, mi történt volna velük, ha nem sikerül idejében kimene-külnök . . .

Az utolsó szakaszon még mindig erős vízfolyás volt, 1964. évre tehát itt a munkát abba kellett hagyni . . .

2./ A terasztenyei Patkós-víznyelőbarlang felfedezése.

Az 1-es munkahelyen bekövetkezett súlyos omlás után a barlangkutató tábor egyik brigádja /Balázs Dénes, Cseh Sándor és Horváth Mihály/ egy eddig igen elhanyagolt kis víznyelő próbabontásához kezdett a Kecskékut-forrás és a Vízteszt-víznyelő közötti magaslapon. A víz itt nagyobb esőzések alkalmával szűk hasadékon, barlangképződésre kevésbé alkalmas, kalciterekkel átjárt aniszi mészkőben tűnik el. Az eltűnő vizet Balázs Lajos 1955-ben fuxinnal megfestette, de egyetlen forrással sem sikerült az összefüggést kimutatni.

A feltárási brigád a szalkőzet mentén mintegy 2,5 m mély aknát létesített. /A hordalék kiemelése közben előrt patkódarabra akadtak, később erről kapta nevét a barlang/. Másnap sikerült kitágítani a mélybe vezető szűk hasadékot. Amikor Cseh Sándor átpréselte magát rajta, kis padkára ért, ahonnan már kb. másfél m átmérőjű aláhajló falu függőleges kürtő nyult. Kötéllel leereszkedett mintegy 10 m mélységbe és egy 3x3 m-es barlang-

teremben találta magát. Innen újabb kürtő vezetett lefelé, azonban az kb. 3 m mélységben fadarabokkal és kőtörmelékkel el volt tömörve.

A következő nap újabb esőzések akadályozták a leszállást, viszont ezt követően lejárt a táborozás ideje.

Az új barlang felfedezése az Égerszög környéki barlangkutatásnak egyik legjelentősebb eredménye, mivel ezen a területen eddig ez az első ilyen víznyelőbarlang. Még nem lehet tudni, hogy a gyenge huzattal rendelkező, mélységbe tartó kürtők alján milyen méretű és hova tartó barlang bejáratára sikerült 1964-ben rábukkannunk.

Erre a kérdésre az 1965-ös nyári expedíció adja meg a választ.

3./ A Bécsikapu-tér alatti barlangi pincerendszer feltárása.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Muzeyi Szakbizottságának /Barátosi Jó - zsef/ felkérése alapján szakosztályunk tagjai feltárták a Bécsikapu-tér alatti huzódó, részben természetes, részben mesterséges barlangpince-rendszert.

1964. július 14-én a Bécsikapu-téri templom előtt vízvezetékárok mélyítése közben egy téglaboltzat alatt barlangi üreg nyílt meg. A kapott értesítés alapján szakosztályunk tagjai a napi munkaidő után 1964. július 17-23-ig esténként és vasárnap leereszkedtek a mélybe és bontás útján egy kb. 100 m hosszú összefüggő járatrendszert tártak fel.

Az üregek a Várhegyet takaró negyedkori édesvízi mészkőben alakultak ki, illetve váltak ki azokat kb. 7-13 m-rel a jelenlegi uttest szintje alatt. Valószínűleg a templom építésének időszakában, az 1894-96-os években utászkatonaság segítségével a járatokat fekete agyagos földdel teletöltték. A becsurgó vizek az agyagot tömörítették úgy, hogy jelenleg hasznosulva a mennyezet alatt messze el lehet kuszni. A mennyezet több helyen téglaboltíttal, vagy oszlopokkal van alátámasztva.

Az egyik omlás eltávolítása után sikerült egy szabályosan vágott folyosóba bejutni, amely a Bécsikapu-tér 1.számú ház irányába tartott. A folyosó falán szögletes trásu név alatt 1624-es évszámot lehetett kiolvasni. A folyosó végét mesterségesen lezárták, a betonfalat megkerülő omladékos, feltöltött járatba jutottunk, mely a már említett ház barlangi pincéjébe csatlakozhatott valamikor.

A barlangpince-rendszert feltérképeztük és az anyagot illetékes helyekre eljuttattuk.

4./ Egyéb kutatómunkák.

a./ A Hétyük-zsomboly nyolcadik lyuka.

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dokumentációs Szakosztályának /dr. Bertalan Károly/ felkérésére szakosztályunk átkutatta és gondosan feltérképezte a Hétyük-zsomboly nyílásától alig 20-25 m-re nyíló, eddig névtelen tektonikus akna-barlangot. A barlang ugyanazon litoklázisrendszer folytatása, mint amelyben a Hétyük-zsomboly üreget is kialakították.

Ez a barlang már legalább 1937. óta ismert, erre utalnak ugyanis a barlang falán található, fenti évszámmal szereplő alábbi névjelek: Gy.J., H.L., B.L.

Felmérésünk alapján a barlang nagyságát az alábbi adatok jellemzik: A barlangba vezető zsomboly mélysége a törmelékkupe tetejéig 11,2 m /bejáráshoz hágcsó szükséges/, a legmélyebb pont 16,1 m-re van a zsomboly bejárat nyílásától számítva. A barlang alsó szakaszának hosszanti kiterjedése 19,4 m. Az összes vízszintes és függőleges járatának hossza kb. 51 m. Egy magasba vezető kürtő már csaknem eléri a felszínt, úgy hogy bármelyik pillanatban újabb zsombolynyílás keletkezhet. A barlang alsó szakaszában egy szűk járat végén az omladékból áramló huzat arra utal, hogy erre további barlangszakasz huzódik. Feltehetően erre van a kapcsolat a Hétyük-zsombollyal.

Mivel a barlangnak tudomásunk szerint irodalomban is publikált neve nincs, javasoljuk, hogy szakosztályunk alpinista csoportjának volt vezetőjéről, Zinner Károlyról nevezzük el. Zinner Károly tagtársunk 1957-ben az Alpokban a Mönch megmászáása közben lezuhant és életét vesztette.

b./ Az érldligeti Kaptárkő-barlang feltérképezése.

Ozoray György a Karszt- és Barlang c. kiadványban közleményt jelentetett meg, melyben rövid ismertetést adott az általa Kaptárkő-sziklahasadéknak nevezett üregről, mely az érldligeti Szidónia-völgy oldalában nyúlik. Ozoray szerint a hasadék kb. 6 m hosszú és hátrahatlatlan hasadékokban folytatódik.

Kutatóink átküzdötték magukat a járhatatlannak bélyegzett szakaszon és az egész járatrendszer összesen 50 m hosszban feltérképezték. A barlangról a Karszt- és Barlang új száma részére publikációt készítettek. Az érldligeti Kaptárkő-barlang a Tétényi-plató legnagyobb ismert barlangja.

III. Külföldi tanulmányutak, expedíciók

1./ Délkelet-ázsiai karszt- és barlangkutató expedíció.

Több évi gondos felkészülés után 1964. szeptemberében indult el útjára Balázs Dénes vezetésével az az expedíció, mely Délkelet-Ázsia több országában a trópusi karsztosodással kapcsolatos kérdésekben kíván helyszíni vizsgálatokat végezni. Az expedíció időtartama áthúzódik 1965. évre is és az elvégzett munkáról természetesen csak a kutatók beszámolója után tudunk jelentést tenni. A mai napig jelentésünkben csak néhány szóval utalhatunk az expedíció fontosabb munkaprogramjára.

Az első jelentősebb állomás a híres Yamaguchi-karsztvidék Japánban, Hondo sziget DNY-i részén. Ezenkívül több karsztos szigetet és néhány vulkáni „lávabarlangot” is felkeresnek az expedíció tagjai, majd a Maláj-szigetvilágba utaznak. Jáva szigetén a Gunung Sewu-hegység trópusi kupkarsztjain végeznek tanulmányokat, majd a Kis-Szunda és esetleg a Molukki-szigetekre, v. Irjan Barat-ra utaznak.

2./ Erdélyi barlangkutató expedíció.

Augusztus hónapban a szakosztály három tagja: Frecska József, Kaliczky Imre és Molnár József kéthetes romániai barlangkutató expedíción vettek részt a Gyergyó-havasokban.

Bár a mindennapos esőzések a munkát nagyon hátráltatták, három kutatótársunk értékes megfigyelésekkel tért haza útjáról. Az expedíció során először a Likas-havasokon levő zsombolyt járták be és gondosan feltérképezték. A zsombolyban a továbbjutás érdekében bontási munkát is végeztek, továbbá mikroklíma vizsgálatokat végeztek. A zsombolyban cseppkövekről és a falakról csepegő vizekből mintákat gyűjtöttek itthoni kémiai elemzés céljából.

A Likashavasokon még további négy barlangot kerestek fel és térképeztek, majd a főhadiszállást a Békás-szorosba tették át. Itt előbb a Kupás I. barlangot dolgozták fel, ezután pedig egy hatalmas karszforrás, a Királyasszony-forrás ma még ismeretlen barlangrendszerének feltárási lehetőségeit vizsgálták meg. A karszforrásokból vízmintákat vettek.

Az expedíció utolsó állomása a Gyergyószentmiklós közelében levő Sugó-barlang volt, ahol a szentmiklósi székely barlangkutatókkal közösen feltáró munkán vettek részt.

Az expedíció munkájáról Molnár József részletes naplót vezetett, az ebből készített jelentést jelen beszámolóhoz csatoljuk. A barlangtérképeket Frecska József készítette el és azokat rövid ismertetés keretében a Karszt- és Barlang c. kiadványsorozat legközelebbi számában publikáljuk. A karsztvízelemzési adatokat egy nagyobb tanulmány keretében használjuk fel.

Az expedíció végeztével a gyergyói barlangkutatók igen lelkes vezetőjét, Buslig Lajost szakosztályunk két hétre vendégül látta az égerszögi barlangkutató táborában.

3./ Egyéb külföldi utak.

Szakosztályunk képviseltette magát Balázs Dénes személyében a Brno-ban rendezett Nemzetközi Szepeológiai Szimpoziumon 1964. július-augusztus hónapban.

Szakosztályunk tagjai 1964. folyamán tanulmányutakat végeztek Európa különböző országaiban /Ausztria, Franciaország, Csehszlovákia, Lengyelország, NDK, NSZK, Jugoszlávia, Svájc stb./. Különösen hasznosak voltak a Harz-hegység /NDK/ DK-i előterében gipszkarsztos területeken végzett morfológiai tanulmányok, valamint vizkémiai vizsgálatok. Kutatóink felkeresték Svájcban a világ legnagyobb barlangját, a 78 km hosszú Höllochot és ott több napon át együtt dolgoztak a svájci barlangkutatókkal. Egyik munkatársunk Franciaországban felvette a személyes kapcsolatokat Haroun Tazieff urral, a világhírű szepeológussal és vulkanológussal.

Levelezés útján több, mint harminc ország barlangkutatóival tartunk kapcsolatot. Eredményesen alakultak 1964-ben a kubai barlangkutatókkal való kapcsolataink.

IV. Egyéb feladatok.

1./ A szakosztály tagjainak tollából 1964-ben mintegy 10 dolgozat jelent meg. Külön ki kell emelnünk Ernst Lajosnak a keveredési korrózióról írt és az osztrák «Die Höhle» c. folyóiratban megjelent cikkét, továbbá Balázs Dénes cikkét a lengyel «Poznaj Swiat» c. földrajzi folyóiratban. A szakosztály tagjai különböző szervezetek felkérésére mintegy 25 előadást tartottak karszt- és barlangkutatói témákról. A legtöbb előadást Magyar Gábor tagtársunk, az Aggteleki-barlangok igazgatója tartotta.

2./ Önként jelentkezett asztmás betegek ez évben is felkeresték az általunk 10 évvel ezelőtt feltárt égerszögi Szabadság-barlangot. A barlangi klíma igen jó hatással volt a betegekre, akiknek az expedíciónk alatti barlangi kuráját a rendelkezésünkre álló lehetőségek közepette igyekeztünk elősegíteni.

3./ A Borsodmegyei Tanács Idegenforgalmi Hivatalának felkérésre javaslatot készítettünk a Szabadság-barlang gyógyászati célú kiépítésére vonatkozóan. Véleményünk szerint a Mágnes-teremben viszonylag olcsón ki lehetne képezni kb. 15 fő részére elégséges pihenési helyet, míg kb. 15m-rel tovább magasabb szinten további 10 nyugágy részére lehetne alkalmas helyet kialakítani. Ezzel a megoldással sok asztmás beteg embertársunk szenvedését tudnánk enyhíteni, ugyanakkor a szálló kihasználása is biztosítva lenne.

dr. Balázs Dénes

FELHÍVJUK TAGTÁRSAINK SZÍVES FIGYELMÉT, HOGY A
KÉSZÜLŐ ÚJ IGAZOLVÁNYOKNAK MEGFELELŐEN

1966 - 161

KEZDVE CSAK EGY TAGDIJBÉLYEGET ADUNK FÉLÉVENKÉNT !!

DR. DUDICH ENDRE 70 ÉVES

Társulatunk alapító elnökét, a biospeológia világhírű képviselőjét Vezetőségünk az alábbi levélben köszöntötte 70. születésnapján:

Professzor Ur !

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat őszinte tisztelettel küldi legjobb kívánságait Professzor Ur 70. születésnapja alkalmából. Őszintén kívánjuk, hogy jó egészségben, és további töretlen munkerővel még sok-sok éven keresztül irányíthassa bölcs tanácsaival és személyes közreműködésével Társulatunk és az egész magyar barlangkutató ügyének sorsát. Engedje meg, hogy e nevezetes évforduló alkalmából azzal az őszinte ragaszkodással, szeretettel és tisztelettel üdvözöljük minden magyar barlangkutató nevében, amely a speleológiai tudományok kimagasló képviselőjének személye iránt mindnyájunk szívében ott lobog.

Jó szerencsét!

Dr. Dénes György
főtítkár

Dr. Bogsch László
elnök

TÁRSULATI ÉLET

S Z A K Ü L É S E I N K

Első előadásunkat február 26-án dr. Jánossy Dénes tartotta „A Tarkóti-kőfülke üledékeinek finom rétegtani vizsgálata» címmel. Röviden ismertette a több éves kutatás történetét, majd rátért a rétegsorok komplex vizsgálatára. A több, mint 100 000 csontmaradvány mintegy 60 emlős faj között oszlott meg. Jól követhetők voltak a középső jégkor alsó szakaszának klímaváltozásai, alátámasztva a virágpor, a csigák és az üledékközvetlen vizsgálataival. A rendkívül értékes előadásban még az emlősmaradványok evolúciós fokát is ismertette. Az ásatás eredményének jelentőségét még különösen az is fokozza, hogy ez az egyetlen lelőhely Európában, ahol az alsó és középső jégkor közötti átmenet megfigyelhető volt.

Második előadásunkat március 12-én a földrajzi Szakosztályunk rendezésében tartottuk. Dr. Láng Sándor, a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetem Természeti Földrajzi Tanszékének professzora Jugoszlávia tengerparti karsztjainak felszínfejlődését ismertette. Tanulmányutjának rendkívül értékes eredményeit nemcsak szóban, hanem a szebbnél-szebb diaprojektív képekből is megismerhette a fellünően szép számú hallgatóság.

Harmadik előadásunk március 26-án volt. A Biológiai Szakbizottság rendezésében dr. Topál György tartotta Magyarország barlangi denevérfaunájáról. A különösen érdekes előadásban először ismertette mindazt, amelyet a barlangkutatóknak a denevérekről tudni kell. Beszélt azok előfordulásáról, rendszerezéséről, a gyűrűzés jelentőségéről, végül pedig számos vett kép kíséretében bemutatta az egyes fajokat, jellegzetességüket, stb. Sokan, különösen fiatal barlangkutatóink közül, akik nem vettek részt ezen szakülésünkön, méltán sajnálhatják, hogy nem hallgatták a barlangok ezen kis népes lakóiról szóló rendkívül érdekes és fölöt-
tebbértékes előadást.

Április 2-án a Karszt- és Barlangkutató Bizottság rendezésében tartottuk a Technika Házában a barlangi térképek jelkulcstervezetét megállapító vitatásunkat. A vitaindító előadást a Szpeleokartográfiai Szakbizottságunk vezetője, Varga Magdolna, műegyetemi tanársegéd tartotta, ki lelkes munkával egy egész kész jelkulcstervezetet készített. Az egyes jelkulcsokat az ülés résztvevői külön-külön vitatták meg, majd az így változtatott tervezetet sokszorosításban megküldtük még a Csoportoknak és egyes szakembereknek. A beérkezett észrevételeket a Szpeleokartográfiai Szakbizottság még egy újabb ülésen megtárgyalja és az ekkor kialakult végleges formát, mint a MKBT javaslatát megküldjük a IV. Nemzetközi Barlangkutató Kongresszus Előkészítő Bizottsága megbízottjának.

Ötödik előadásunkat április 13-án Szentes György fiatal okl. geológus tagtársunk tartotta a Geológiai Szakbizottság rendezésében. Alapos felkészültséggel, irodalmi feldolgozás alapján először a ma ismert mészköveket, fajtáit, rendszerüket és általános tulajdonságaikat ismertette. Majd beszélt a Magyarországon előforduló mészkövek karsztosodó tulajdonságairól, különös tekintettel a barlangképző sajátosságukra. Végül tanulmányai alapján a Bódvaszilas-i karsztvidék mészköveinek és karsztos jelenségeinek részletes ismertetését adta. A különösen értékes előadásnak számos hozzászólója is volt.

Hatodik előadásunk április 27-én volt szintén a Geológiai Szakbizottság rendezésében. A tornaszentandrás Rákóczi-barlangot a feltáró Pénzügyőri S.E. Barlangkutató Csoportja részéről Szilvássy Andor ismertette. Az Esztramosi-barlanggal kapcsolatos mentési akcióból már tudunk erről a csodálatosan szép másik barlangról, de még nem ismertük. Ezt pótolta most Szilvássy Andor, mikor részleteiben is megismertetett bennünket a feltárás nehézségeivel, történetével és számos vetített kép kíséretében bemutatta ezen pompás barlang rendkívüli képződményeit, tavait és pazar szépségét. Ezekután vált teljesen érthetővé a feltárók azon elhatározása, hogy a barlang részletes ismertetését és térképét, csak a barlang teljes feltárása, lezárása és épségének tökéletes biztosítása után teszik közzé.

Utolsó előadásunk a Karszt- és Barlangkutató Bizottság rendezésében május 25-én hangzott el a Technika Házában. D.P. Grigorjev, a leningrádi Bányászati Főiskola Ásványtani Tanszékének professzora a barlangi ásványokkal kapcsolatos kutatásairól beszélt. A sztalaktitok növekedésének vizsgálatával kapcsolatban kifejtette, hogy a sztalaktitok szerkezetileg három részre oszthatók. A legbelső a kis, kristályos vízvezető csövecske, ezt követi a több irányban növekedő és így növekedésükben egymást gátló, középső kristályos és végül a párhuzamos irányu, szabadon növekedhető kristályokból álló, sugaras, rostos szerkezetű, külső réteg. A rendkívül érdekes előadás számos felvetett kérdéssel és kötetlen formában való beszélgetéssel zárult.

Schönviszky László

MKBT jelvény Társulatunk irodájában darabonként 10.- Ft-ért kapható!

SZEMLE

BELFÖLDI HIREK

Leállt a solymári Ördöglyuk melletti kőfejtő. A Pest megyei Építőanyagipari Vállalat hivatalosan értesített bennünket, hogy az Ördöglyuk melletti kőbánya működését leállították. Egyben felhívták azonban figyelmünket, hogy tudomásukra jutott, hogy ott illetéklencenek folytatnak mészkőfejtést. Ezért felkérjük tagtársainkat, ha ott ilyen irányú tevékenységet tapasztalnak, azonnal jelentsék Titkárságunknak, hogy a szükséges intézkedéseket megtegyük.

Schönviszky László

() () () ()) () () () ()

KÜLFÖLDI HIREK

Az amerikai Vandalized- és Carlsbad-cave-ban a Myotis denevérekkel kapcsolatban végeztek vizsgálatokat. A Carlsbad-barlangban a Myotisoknak jelenleg csak három faja él, míg másik kettőnek csak csontváz-maradványait találták meg.

/Cave notes 1963/1./

() () () ()) () () () ()

Spanyolország legnagyobb barlangja az Ojo Guaréna, melyet 1963-ban 20 km hosszan tártak fel, 1964. augusztusáig újabb 5 km-rel hosszabbodott. A feltárást a különféle provinciák barlangkutató csoportjai végezték. A leleteket meghatározó archeologuson kívül egy kiváló festő is közreműködött a barlangi festmények és rajzok lemásolásában. Jelenleg a barlang idegenforgalmi kiépítésének tanulmányozása folyik.

/Die Höhle 1964. 4./

() () () ()) () () () ()

T A R T A L O M

	<u>Oldal</u>
Dr. Pápa Miklós: Dr. Darnay (Dornyay) Béla /1887-1965/	42
Mikus Gyula: Emlékezés Dr. Darnay (Dornyay) Bélára	43
Dr. Darnay (Dornyay) Béla Karszt- és barlangi vonatkozású irodalmi munkássága (összeállította: Dr. Bertalan Károly)	43
KÖZGYÜLÉSÜNK	44
Dr. Bogsch László elnöki megnyitó beszéde	45
Részlet Dr. Dénes György főtitkári beszámolójából	48
Szilvássy Gyula gazdasági titkáribeszámolója	51
Bajomi Dániel: Biológiai kutatások az Alsóhegy néhány zombolyában.....	52
KUTATÓCSOPORTJAINK MUNKÁJÁRÓL	
-Beszámoló jelentés a XIII. ker. TST Barlangkutató Szakosztályának /ÉPFU/ 1964-ben végzett munkájáról (Kovács Györgyné - Könyű Árpád) ..	61
-Jelentés az ÉKME Barlangkutató csoportja 1964. évi munkájáról (Cser Ferenc)	67
-Beszámoló az FTC Barlangkutató Szakosztályának 1964. évben végzett munkájáról (Dr. Balázs Dénes)	70
TÁRSULATI ÉLET	77
Dr. Dudich Endre 70 éves	77
Szaküléseink (Schönviszky László)	77
SZEMLE	
-Belföldi hírek	79
-Külföldi hírek	79
I N H A L T	
Dr. PÁPA Miklós: Dr. DARNAY (DORNYAY) Béla /1887-1965/	42
MIKUS Gyula: Dr. DARNAY (DORNYAY) zu Gedenken	43
Dr. DARNAY (DORNYAY) Bélas spelaolapiszla Arbeiten (Zusammengestellt von Dr. BERTALAN Károly)	43
Unsere Plänarversammlung	44
Eröffnungsrede von Vorstand Dr. BOGSCH László	45
Bericht des Generalsekretärs Dr. DÉNES György	48
Bericht des Finanzsekretärs SZILVÁSSY Gyula	51
BAJOMI Dániel: Biologische Forschungen in einigen Schachishöhlen des Alsóhegy. (Es wird die in den Schachthöhlen des nordborsoder Alsóhegy gesammelte Fauna beschrieben).....	52
DIE ARBEIT UNSERER FORSCHUNGSGRUPPEN.	
-Bericht über die Arbeit im Jahre 1964 der Gruppe TST im XIII., Bezirk. (Frau Gy. KOVÁCS und KÖNNYŰ Árpád)	61
-Bericht über die Arbeit im Jahre 1964 der Gruppe ÉKME. (Cser Ferenc) ..	67
-Bericht über die Arbeit im Jahre 1964 der Gruppe FTC, (Dr. BALÁZS Dénes)	70
VEREINSLEBEN	
Dr. DUDICH Endre 70 Jahre	77
Unsere Fachsitzungen (SCHÖNVISZKY László).....	77
SCHAU	
In - und ausländische Nachrichten	79